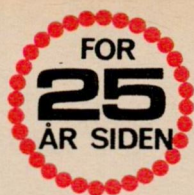

Samvirke

NR. 8, 1967, 1. MAJ

Til sommer vil farverne lyne ved vore badestrande. – Jeg elsker dig – står der i de påtrykte tekstlinjer i stoffets mønster. Stoffet er afrikansk, snittet er svensk. Inde i bladet bringes flere eksempler på, at afrikansk stof og snit har inspireret europæiske modeskabere.

1300 MENNESKER HEN- RETTET OG EN LANDSBY UDSLETTET SOM HÆVN FOR EEN MAND...

Frygtelige repressalier efter drabet på den tyske „statholder“ i Tjekkoslaviet

1942. Drabet på Nazi-Tysklands „statholder“ i Tjekkoslaviet har ført til hævnaktioner, der er af usædvanlig brutalitet selv efter nazistisk målestok. 10.000 tjekker er blevet fængslet og 1300 henrettet, en hel

landsby er totalt jævnet med jorden, og så langt borte som i Berlin har man i anledning af drabet henrettet 152 jøder – der ikke havde fjerneste forbindelse med den dræbte eller hans banemænd.

Den myrdede er den 38-årige *Reinhard Heydrich* – antagelig den mest indflydelsesrige SS-mand næst efter SS-chefen *Himmler*. Da han i september 1941 blev udnævnt til fungerende „rigsprotektor i Böhmen og Mähren“, indledte han sin virksomhed med at udløse en terrorbølge, der skaffede ham tilnavnet „slagteren fra Prag“.

Det, som kostede ham livet, var imidlertid en forholdsvis mildere kurs, han senere anvendte i forbindelse med et forsøg på at komme til forståelse med tjekkerne. I udlandet fik man indtryk af, at forsøget var ved at lykkes, og for at hindre en fortsættelse af udsoningspolitikken besluttede den tjekiske eksilregering i London at lade Heydrich likvidere.

To flygtede tjekiske underofficerer, *Kubis* og *Gabcik*, påtog sig opgaven. De blev kastet ned med faldskærm og anvendte derefter et halvt år til at planlægge og forberede attentatet. Den endelige plan byggede på den kendsgerning, at Heydrich hver dag kørte i bil fra sin bolig på landet ind til Prags centrum, normalt kun ledsaget af sin chauffør. Som følge af et hårnålesving måtte farten på et bestemt punkt sættes ned til 15-20 km i timen. En morgen i maj

stillede de to frihedskæmpere sig ved kantstenen på dette sted.

Bilen passerede dem som ventet i et par meters afstand og med ganske lav fart. Gabcik havde en maskinpistol parat, og under de givne omstændigheder ville selv en utrænnet skytte have været i stand til at ramme Heydrich og hans chauffør med snesevis af kugler. Men våbnet klikkede. Gabcik indrømmede senere, at han – efter i måneder at have forberedt sig til dette øjeblik – glemte det mest elementære af alt: at slå maskinpistolens sikring fra.

Kubis blev så lamslået, at han først fik kastet en håndgranat, da bilen var nået et stykke bort. Tilsyneladende kom hverken Heydrich eller chaufføren noget til. De sprang ud og optog forfølgelsen af attentatmændene, som kun med nød og næppe slap bort.

Først bagefter viste det sig, at Heydrich alligevel var dødeligt såret. En splint fra håndgranaten havde ramt ham i ryggen og presset nogle småpartikler fra bilens polstring ind i milten. Det fremkaldte en forgiftning, som medførte døden i løbet af få dage.

Kubis og Gabcik blev senere opsporet af Gestapo, mens de skjulte sig i en kirkekrypt sammen med flere andre modstandsfolk. De forsvarede sig i timevis mod en overvældende SS-styrke og begik til sidst selvmord.

Som hævnaktionens højdepunkt blev landsbyen *Lidice* helt udslettet, idet tyskerne påstod, at den havde ydet Kubis og Gabcik hjælp. Samtlige mandlige indbyggere ned til 16 års-alderen blev henrettet, alle kvinderne sendtes til en koncentrationslejr, hvor mange omkom, og de mindste børn deporteredes til Tyskland, hvor de fleste forsvandt sporløst. Lidices bygninger blev brændt ned, ruinerne sprængt, hvert træ ødelagt og hvert stengærde jævnet. Selv gravstenene på kirkegården blev sønderslået, inden ødelæggelsen fuldførtes ved, at en gruppe tanks kørte frem og tilbage over stedet.

TRYG-livsforsikring giver straks penge, når dødsfald sker. Lever man længe, får man pengene selv. Penge til et bestemt formål sikrer man gennem TRYG-livsforsikring.

Rigtigt er det, at TRYG-livsforsikring er fordelagtig langtidsopsparing. Men der er garanti for, at *alle* pengene straks er til stede, når der er behov derfor. Den sikkerhed ligger der i en TRYG-livsforsikring.

Yderligere har TRYG-forsikrede den fordel, at *hele* overskuddet går tilbage til de forsikrede. Det er klart, at man også tager den fordel med, når man tegner sine livsforsikringer.

Går De til en fagligt uddannet TRYG-medarbejder, vil han hjælpe Dem med at ordne Deres livsforsikringer. Det betaler sig for Dem.

TRYG

... de forsikredes eget selskab

Rosenørns Allé 1 – Kbh. V (01-352211)

FOR
100
ÅR SIDEN

NY
INDUSTRI-
OPFINDELSE

TRUER HÅNDVÆRKETS
SIKRESTE SKANSE!

Samvirke

40. årgang

Chefredaktør: EGGERT NIELSEN, ansvarshavende
Medarbejdere: Bodil M. Begtrup, Kaj Christiansen, Robert
Corydon og Egon Rasch, Otto Riis, redaktionschef
Redaktionens adresse: Roskildevej 65, Albertslund
Telef.: 64 88 11, udenbys: (01) 64 88 66

Udgiver: Fællesforeningen for Danmarks Brugsföreninger
Tryk: Egmont H. Petersen, Gutenberghus

Samvirke påtager sig intet ansvar for manuskripter,
fotografier og tegninger, der uopfordret indsendes

1867. En ny, amerikansk opfindelse er blevet introduceret på det europæiske marked: *yalelåsen*. Den har navn efter sin opfinder, *Linus Yale junior*, og det epokegørende er, at det er en låsemekanisme, som er specielt konstrueret med henblik på *masseproduktion*. Hermed trænger industrien ind på et område, der betragtedes som en af det gammeldags håndværks sikreste skanser. Man har hidtil anset det for givet, at en lås altid måtte fremstilles som håndarbejde, fordi meningen med den jo netop er, at den skal være så forskellig fra alle andre, at den kun kan åbnes med en bestemt nøgle. Dette problem har Linus Yale løst på en så genial måde, at hans produkter er billigere, men i virkeligheden også sikrere mod opdirkning end de fleste af de håndmedede låse, man er vant til.

STAUNING DØD

FOR
25
ÅR SIDEN

1942. I en af de politisk vanskeligste situationer, det danske socialdemokrati har oplevet, mistede partiet den 3. maj 1942 sin ubestridte leder gennem en menneskealder, *Thorvald Stauning*.

Han havde været syg et par måneder, men regnede selv med at vende tilbage til det daglige arbejde i regeringen i løbet af et par uger, da han den 1. maj ramtes af et slagtilfælde, som medførte døden to dage senere. For den brede befolkning kom dødsbudskabet overraskende, men blandt Staunings nærmeste havde det længe været klart, at besættelsestidens byrder tærede hårdt på hans kræfter. Han var blevet synligt ældet og træt – og hans ledelse af regeringsarbejdet savnede den tidligere fasthed.

Stauning var Danmarks første socialdemokratiske minister (allerede under den første verdenskrig), blev senere statsminister i i alt 13 år og vandt også udenfor sit eget partis rammer en tillid og popularitet, som næppe nogen anden dansk politiker i dette århundrede. Det følte derfor ganske naturligt, at bisættelsen fik form af en statsbegravelse. Højtideligheden henlagdes til landets største lokale, *Forum* i København, hvor 8000 mennesker var samlet – repræsenterende alle lag i befolkningen.

Staunings efterfølger som Socialdemokratiets førstemand blev udpeget allerede for et par år siden: *Hans Hedtoft*. Han er imidlertid tvunget bort fra alle ledende poster af tyskerne, og statsministerposten overtages i stedet af finansminister *V. Buhl*, hvis udnævnelse på forhånd var accepteret af besættelsesmagten. Han tiltrådte med en erklæring om, at regeringen vil fastholde den hidtidige kurs – d. v. s. samarbejdspolitikken over for tyskerne. Den spirende, danske modstandsbevægelse vil dog gøre det vanskeligere end i Staunings periode at følge denne linie og samtidig „bevare ro og orden“. Blandt Buhls første pligter bliver derfor at fremsætte en alvorlig advarsel mod handlinger, der er vendt mod besættelsesmagten – altså bl. a. sabotage.

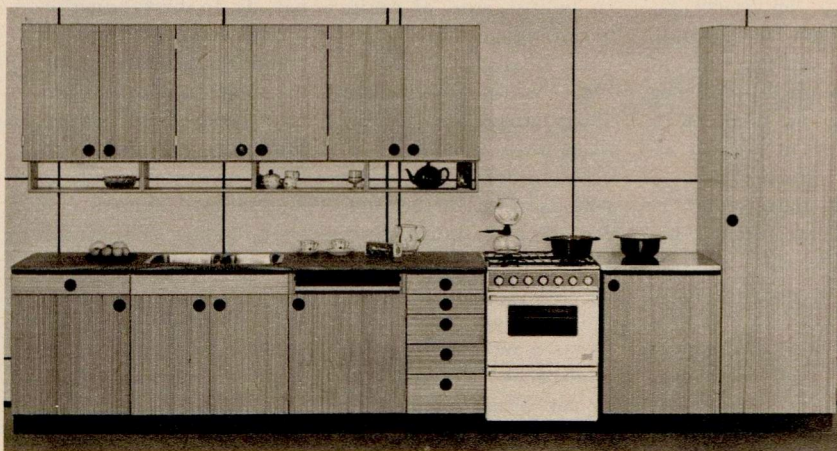
FOR
75
ÅR SIDEN

KONGELIGT GULDBRYLLUP OG ELEKTRISK GADEBELYSNING

1892. København tager nu Danmarks første elektriske gadelygter i brug. De er installeret på *Kongens Nytorv*, og det passer sig så heldigt, at de kan tages i brug i forbindelse med kong *Christian IX's* og dronning *Louises* guldbrillup den 26. maj.

Den offentlige el-belysning ville dog være blevet indført, selv om man ikke havde haft denne kongelige højtidssdag at markere. Hovedstadens første offentlige el-værk, *den elektriske centralstation* i *Gothersgade*, blev færdig for et par måneder siden, og dette værk tager først og fremmest sigte på at forsyne større kunder med strøm. For almindelige mennesker er elektrisk belysning i hjemmene endnu en meget dyr luksus.

Et nyt
TECTUM KØKKEN
indrettet efter Deres ønsker!

En vidunderlig gave til hele familien - et helt NYT og PRAKTISK køkken!

TECTUM KØKKENET fås i model 66, Oregon Pine, eller i model 58, Mahogni. De flexible elementer passer ind i ethvert hjem - og den gennemarbejdede indretning vil glæde enhver husmor!

Send kuponen ind i dag - så får De straks den store illustrerede brochure for det nye TECTUM KØKKEN - med alle oplysninger, mål og priser.

KUPON:

TIL TECTUM, ROSENØRNSALLE 18, KBH. V.
Tlf. (01) 39 25 22

Ja, send mig straks GRATIS den store brochure over TECTUM KØKKENET.

Navn: _____

Adresse: _____

By (postdistrikt): _____

SPAR I SKAT

køb med omtanke

MOMSEN er nu en realitet, som alle må affinde sig med efter dens iværksættelse 3. juli. Bortset fra enkelte undtagelser som dagbladsabonnement og offentlig transport, d. v. s. jernbaner, sporveje og taxikørsel, samt lidt „stald-dørhandel“, bliver der ingen legale smuthuller uden om momsen, hverken når det gælder varer eller de fleste tjenesteydelser. Den lettelse i momsbetalingen, som gælder mejeriprodukter, opnås ad indirekte vej. Ved en omlægning af statsstøtten til landbruget får mejeribruget 160-170 mill. kr. til nedbringelse af hjemmemarkedsprisen, og det svarer til momsens 10 pct., så de to faktorer afbalancerer hinanden.

Af helt andre grunde er der store vareområder, som heller ikke vil „reagere“ prismæssigt overfor momsen, i hvert fald kun med små udsving. Det gælder de hidtil med engros-oms belagte varer, stort set alle varer udenfor levnedsmiddelgruppen. Engros-omsen på 12½ pct. erstattes nu med momsen med det resultat, at prisniveauet på de nævnte varer bogstavelig talt bliver uforandret.

MAN skal altså ikke i håb om at sikre sig en pæn lille gevinst kaste sig ud i hamstring af større forbrugsgoder forud for den 3. juli, når momsen træder i kraft. I så fald kan man nemt komme til at sidde med sorteper. Almindelige letfordærlige varer kan det

ikke betale sig at hamstre, rent bortset fra at alle mejeriprodukter plus margarine (som foran omtalt) går lige så meget ned i pris, som momsen bringer dem op, og tjenesteydelser kan kun i sjældne tilfælde og under særlige vilkår hamstres. Man kan f. eks. ikke lade sig klippe og barbære for et helt år på forskud.

Den gruppe, der kommer stærkest i skudlinjen, er de noksom bekendte punktbeskattede varer: tobak, spiritus, vin, øl og mineralvand, som har udløst en politisk strid af særlig beskaffenhed. Disse varer hører til den „buket“, der blev bundet i efteråret 1965, da det første oplæg til momsen bristede, og regeringen måtte skaffe sig kompensation for det derved opståede indtægtstab. Det hed sig dengang, at „buketten“ skulle betragtes som en slags forskud på momsen og dens provenu modregnes i momsen, hvis og når denne engang blev realiseret. Men disse forventninger blev ikke indfriet, og om motiverne her til føres en skarp politisk fejde. Det faktiske i sagen er, at der nu lægges moms oven på buket-afgifterne, samt alle de i årenes løb akkumulerede afgifter, så det bliver en ret anelig moms, der skal præsteres på denne varegruppe med en tilsvarende mulighed for – skal vi sige – beredskabskøb inden 3. juli og tiltagende Østersø- og Kattegats-rejser efter den tid.

Denne mulighed for hamstring er dog et velkendt fænomen fra tidligere afgiftsforhøjelser, som alle interesserede er fuldt fortrolige med. Udover dette specielle felt er der intet, der appellerer til hamstringspanik, hvad man sikkert vil få et overbevisende indtryk af i en orienterende artikel i Forbruger-Nyt i næste nummer af Samvirke.

ADSKILLIGE vil sikkert spørge, hvorfor momsen sættes i stedet for engros-omsen, når de to beskatningsformer til en vis grad opvejer hinanden. Ganske vist giver momsen et større provenu end engros-omsen, fordi den spænder over flere varer, men denne merindtægt kunne også være opnået ved at forhøje engros-omsen. Hvorfor gjorde man så ikke det? Bl. a. fordi det ville være sket på bekostning af balancen i de respektive branchers indbyrdes forhold.

Det er klart, at en stadig forøgelse af priserne på de oms-belagte varer vil begunstige omsfrie brancher. Det er momsens store fordel, at den er struktur-neutral – med et fint ord. Over en bred front og i alle handelsled fra produktion til detailsalg (eller tjenesteydelse) hviler den med samme vægt – er altså ubetinget neutral, hvad forbrugervalget angår.

Men momsen har andre egenskaber. Dens forbrugsbegrænsende og dermed antiinflatriske virkning er

en faktor, som tæller til dens fordel – om man så værdsætter denne fordel eller ej. Det skal man ikke vente sig, at handelserhvervet gør. En organisation som brugsforeningsbevægelsen er lige så lidt som andre handlende henrykt for den omsætningsnedgang, momsen vil medføre. Det vil skade udnyttelse af kapacitet og svække rentabiliteten af driften, samtidig med at omkostningerne er stigende.

Men ved siden af at skulle skæppe i statskassen, er det jo netop meningen med momsen, at den skal bremse forbruget – og i denne egenskab er den overordentlig effektiv – langt mere end engros-omsen. Som finanspolitisk middel kan den virke øjeblikkelig i enhver situation – enten det gælder om at animere til at spænde livremmen ind eller slække den. Når den træder i kraft 3. juli, udløser den straks en forbrugsregulerende virkning, og det samme vil ske fra enhver omhelst dato, der er skæringsdag for en nedsættelse eller forhøjelse af moms-procenten. Tilsvarende manipulationer med engros-omsen krævede meget længere tid til at slå igennem og var ikke nær så tydelig markeret.

En anden finanspolitisk fordel er knyttet til den nedsættelse af prisen på mejeriprodukter, som afbalancerer momsen på denne varegruppe. Mælk, smør, fløde og ost m. m. er som bekendt poster, der vejer

tungt til i pristalsberegningen. Samtidig bedes bemærket, at momsen – så lidt som andre skatter – indregnes i pristallet. Det vil altså sige, at priserne på mejeriprodukter indgår med en reduktion på 10 pct. i pristallet, og hvad det vil betyde for et kommende pristal, behøver man ikke at være statistiker for at imødesæ betydelingen af. Et stop i pristallet er imidlertid noget, alle har ønsket sig længe. Er det ikke?

DEN største ulempe ved momsen – i hvert fald set med de erhvervsdrivendes øjne – er den administrative byrde, den lægger på et bredt udsnit af befolkningen, nemlig alle dem, der har noget at sælge, og det drejer sig om ca. 400.000 enkeltvirksomheder – detailhandlere, håndværkere og landmænd for at nævne de største grupper, herimellem naturligvis også brugsforeningerne (engros-omsen implicerede kun 70.000 afgiftspligtige). Det kræver en betydelig regnskabsmæssig indsats at holde styr på de talrige ind- og udgående moms-afgifter med prompte aflevering af skattens mønt til staten til bestemte terminer. Til gengæld skal de erhvervsdrivende kun afregne en gang hvert kvartal, hvilket betyder, at de får et rentefrit lån, strækende sig op til tre måneder. Og gratis lån er uægtelig penge værd – navnlig med den nuværende rente-

fod. Men for de mindre erhvervsdrivende, navnlig de, der kun har ført mangelfuldt regnskab – eller måske slet intet – er det en liden trøst. Herefter er korrekt regnskabsføring uundgåelig, hvis man ikke vil ende i toldvæsenets sorte gryde. På alle leder og kanter er man kontrolleret af fakturerede momsafgifter i op- og nedadgående linje (således som Samvirke under moms-forhandlingerne i fjor viste det i et meget instruktivt skema).

Adskillige lønmodtagere vil sikkert begræde de erhvervsdrivendes momskvaler på dette punkt med tørre tårer, for nu er der to „væsener“ til at holde øje med dem, både skattevæsenet og toldvæsenet. Hvilket følger spot til skade for det store flertal, der har rent mel i posen.

SELVOM momsen som omtalt er strukturneutral, støtter den ligesom så meget andet i tiden tendensen bort fra den lille virksomhed frem mod den store. Det siger sig selv, at momsadministrationen virker forholdsvis meget tungere på den lille virksomhed, som med „håndkraft“ må klare alt det, den store bruger regnemaskiner til.

Brugsforeningerne er i denne henseende heldigt stillet, idet hele deres moms-regnskab kan føres centralt af den regnskabscentral, som på FDBs initiativ blev oprettet for syv år siden, og efterhånden har fået tilslutning fra ¾ af samtlige brugsforeninger. Ingen af disse bruger vil i det lange løb mærke andet til momsen end den tilbageholdenhed i forbrug, som muligvis bliver følgen. Der vil dog blive store overgangsvanskeligheder, eftersom det engrosomsbeskattede lager skal omstilles til moms gennem omfattende og byrdefulde statusopgørelser omkring den kritiske skæringsdato.

Forbrugerne vil især mærke omstillingen i en vis forvirring i prismærkingen forud for og efter M-dagen. Det er helt

umuligt at ændre prismærkingen på tusindvis af varer i løbet af en dag – navnlig er opgaven håbløs for fabrikspakkede varer med påtrykt pris. Såvidt muligt vil FDBs fabrikker kunne foretage en ændring ved påklistering af et mærkat, men det gælder ikke de mange varer, som allerede ligger på hylderne i butik eller centrallager. I visse tilfælde vil varerne være forsynede med to prisangivelser – gældende henholdsvis før og efter 3. juli. Men i talrige andre tilfælde vil forbrugerne komme ud for, at den pris, som står på varen, vil figurere på kassekuponen med 10 pct. mere – i en kortere eller længere periode efter 3. juli.

ET endnu uafklaret spørgsmål er momsens virkning på dividenden, som vi skal vende tilbage til, når tydeligere retningslinjer foreligger. Det kan næppe være rimeligt at beskatte en besparelse, som dividenden faktisk er (når den vender tilbage til medlemmerne i forhold til deres køb), med et momspålæg på 10 pct.

Et andet tvivlstilfælde er spørgsmålet om moms på svind. Den svindprocent, de fleste bruger regner med, ligger på 1. For samtlige bruger vil momsen heraf beløbe sig til 2½ mill. kr. – et ganske anseeligt beløb, som retfærdigvis hverken bør pålignes butik eller uddeler.

Noget lignende gælder de udestående fordringer. Oven på den normale kredit lægges nu kredit på momsen, og i tilfælde af, at pengene ikke betales, er også momsbeløbet tabt. Men denne risiko kan man i hvert fald unddrage sig ved kun at sælge kontant.

I praksis vil det vise sig, om flere af den slags tvivlsspørgsmål opstår? En ting er sikker, nemlig at momsen appellerer til folks prisbevidsthed. 10 pct. i den yderste ende af omsætningsprocessen er ikke så helt lidt i det lange løb. Lav pris vil ubestrideligt give den laveste moms.

Derfor er vort råd til forbrugerne: Snyder i skat ved at købe med omtanke.

NY MIDTJYDSK EGNS-BRUGSFØRENING

Hører fra starten til blandt landets største med 2½ mill. kr. årsomsætning og over 400 medlemmer

FIRE midtjydske brugsforeninger har dannet en egnsbrugsforening, der organisatorisk kommer i gang som sådan senest fra 1. juni. Det er brugsforeningerne i *Aastruplund, Føvling, Tønning og Vinding*, der efter sammenslutning vil fremtræde som *Brugsen for Brædstrup og Omegn*. (Det er antagelig første gang, ordet brugsforening i en forenings officielle navn er afløst af *brugsen*).

Den nye egnsbrugsforening begynder sin tilværelse med over 400 medlemmer og en årsomsætning på omkring 2½ mill. kr., nemlig de fire foreningers samlede medlemstal og årsomsætning.

Sammenslutningsbestræbelserne er ført til en heldig afslutning på mindre end trekvart år. Foreningernes bestyrelser har gjort et omhyggeligt forarbejde, bistået af konsulenter fra FDBs centralafdeling i Viby. Hver for sig kunne foreningerne derfor på generalforsamlingerne behandle et gennemarbejdet forslag, der gik ind for sammenslutningstanken, og den blev positivt modtaget af medlemmerne. Herom vidnede alle udtalelser under forhandlingerne såvel som et solidt flertal ved afstemningerne.

I første omgang byder den nye egnsbrugsforening sine medlemmer den store fordel, at de nu vilkårligt kan købe ind i foreningens fire butikker. Medlemmerne er ikke længere „bundet“ til den rent lokale brugsforening. Indkøbsforholdene for medlemmerne i egnsbrugsforeningen kan altså uden videre sammenlignes med de indkøbsforhold, der gælder for brugsforeningsmedlemmer i store købstæder som f. eks. Randers og Helsingør.

Om godt et årstid får den nye for-

ening en centrumsbutik i Brædstrup. Der er allerede købt grund, og projekteringen af butikken er i fuld gang.

Organisatorisk består den nye egnsbrugsforening af fire lokalkredse, hver opbygget om en brugsforeningsbutik. Lokalkredsene vil holde et årligt medlemsmøde, hvor forretningsmæssige og organisatoriske spørgsmål behandles, og hvor der til ledelsen af egnsbrugsforeningen vælges bestyrelsesmedlemmer i et antal, der står i forhold til butikken egen omsætning. Efter et andet forholdstal vælges delegerede til egnsbrugsforeningens generalforsamling, hver af lokalkredsene vil kunne sende fra seks til femten delegerede.

Egnsbrugsforeningens bestyrelse kan af sin midte udpege et snævert forretningsudvalg, som skal behandle de løbende sager ved hyppige møder, mindst en gang om måneden. I forretningsudvalget kan butikkernes ledere (uddelejerne) deltage, dog uden stemmeret.

Uddelerne har fået tilsagn om, at de fortsætter hver i de butikker, de hidtil har ledet, og med løn og andre forhold urørt af sammenslutningen.

De fire foreningers aktiver og passiver gøres nu op, og den således fastslåede formue overdrages til den nye egnsbrugsforening at bygge videre på. Dette betyder, at medlemmernes indestående på driftslånskonto øges med deres andel af hver af de tidligere selvstændige foreningers formue. De årlige udbetalinger fra driftslånskontoen vil blive tilsvarende større i de kommende femten år. Af hensyn til ældre medlemmer er det vedtaget, at alle over folkepensionsalderen – 67 år – får deres andel udbetalt med det samme.

DET KAN OGSÅ GÅ FOR STÆRKT

SELVFLØGELIG vil kasseapparaterne i alle landets brugsforeninger en dag være forbundet med de elektroniske datamaskiner, som i kommende tid skal opstilles i FDBs center i Herstedvester.

Men der er brugsforeninger, som tager denne udvikling „på forskud“. De anskaffer kasseapparater, som kan „huske“ hvert eneste medlems dividendeberettigede køb på en magnet-spole og bruge af denne „hukommelse“, når f. eks. årets dividenderegnskab skal opgøres.

Ideen er helt rigtig. Men FDBs kon-

sulentjeneste skynder sig at tilføje, at brugsforeningerne i virkeligheden går *for hurtigt* ind i EDB-tiden. Endnu ved konsulenttjenestens eksperter – så lidt som dens rådgivere på EDB-området – ikke, hvordan sammenkoblingen mellem brugsforeningerne og det centrale EDB-anlæg skal ske og med hvilke maskiner. Konsulenttjenesten siger rent ud, at foreningerne bør vente og se tiden an. Det er i foreningernes egen interesse, der advares. Det kan meget let gå sådan, at der ved anskaffelse af moderne kasseapparater foretages fejlinvesteringer – og det kan ingen være tjent med.

5

GROVBRØD, FINBRØD OG KONDITORKUNST

*Fra det daglige
brøds klassiske
former til kon-
ditorens eks-
treme påhit*

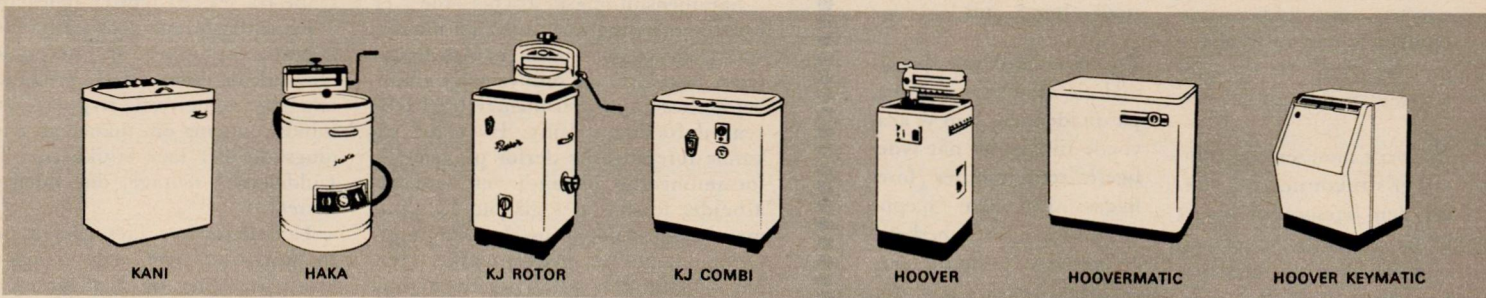
DER er kulturhistorie, hvor man end vender øjet. Når De går ind i en bagerforretning og lader blikket glide vurderende hen over det udstillede finbrød på marmorpladen i udstillingsvinduet, mens De glæder Dem til kaffen og det bløde brød, vil De finde boller, snegle, strutter, krjngler m. m., former, som man måske ikke spilder en tanke, fordi man

har set dem så tit. De er så naturlige og dagligdags. Det er de måske også, men vidste De, at det i visse tilfælde er oldnordiske former, der ligger dér i bagerens forromede airconditionerede udstillingsvindue.

Bolleformen, snobrødet og fladbrødet kan føres tilbage til vor civilisations første dage, dengang da man fik den gode idé at knuse korn

mellem to sten og koge det til grød. Det næste skridt blev at smøre noget af denne grød på en rund stok og riste den over åben ild. Når så det første lag var bagt, smurte man et andet på, og således har man fortsat, indtil man har fået et brød af passende størrelse og tykkelse – fuldstændig som man gjorde over bålet i sin drengetid.

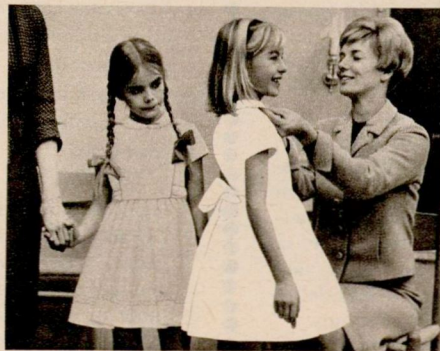
På et meget tidligt trin af ud-

Uanset hvilken vaskemaskine, De bruger...

Rinso Ny Formel vasker hvidere - og De kan se det!

De får først det fulde udbytte og den fulde glæde af Deres vaskemaskine, når De vasker i RINSO NY FORMEL.... Den ny sammensætning giver skumstabilitet, der sikrer tøjet fri cirkulation i maskinen - og en skylning, der er lettere end før.

RINSO NY FORMEL til alle tøjarter og til alle vaskeprogrammer giver Dem den rene, hvideste og mest varssomme vask. . . Prøv selv - og se - der er RINSO til forskel!

viklingen har man vel fundet på at koge vælling og grød i et udhulet trækar ved hjælp af gloende sten, senere i lerkar på et bål. Derfra og til at bage brød var springet mindre, end man skulle tro. Men under kogning og omrøring i et lerkar blev der let tabt en klat grød på de ophedede sten, både lugten og smagen af den primitive kage, som derved blev bagt, må uvilkaarligt have tiltalt den, der tabte grødklatten. Og så var kunsten at bage brød opfundet.

Man tør nok gå ud fra, at fladbrødet var en af de ældste former, men man har dog allerede i oldtiden bagt bolleformede brød, og ud af det har så nutidens firesidede brød udviklet sig. Det er ikke urimeligt at tale om en slags brøds geografi. Næsten hver landsdel har haft sine karakteristiske brødformer og i hvert fald deres

egnet afvigende navn for det pågældende brød. Hvem kender f. eks. ikke sønderjysk rugbrød, der er blevet et landsomfattende begreb. Forskellighederne kan faktisk aflæses fra by til by. Nogle steder kender man slet ikke andre landsdeles gængse brød – i Nordjylland har man således i mange år ikke kendt rosenbrød, og brunsvigeren er i særdeleshed en fynsk foreteelse. Fynske bagere mener vistnok, at der ikke er andre end dem, der kan fremstille dette brød, der jo, som navnet lyder, kommer fra det sydlige udland. Helsingør er på det bagerimæssige område særlig kendt for sine lækre æbleboller, og sådan kunne man sikkert finde frem til de enkelte byers specialiteter, som muligvis er fremkommet ved, at der er sket et lykkeligt møde mellem bagermesterens særlige håndslag og den stedlige befolknings smag. Sådan er en tradition sat i gang.

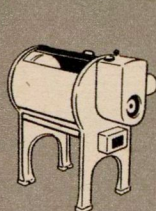
MEN standardiseringen og mekaniseringen har været hård ved skikke og traditioner, så det, der kan iagttages i dag er kun rester. Det individuelle spillerum er snævert i vore dage.

I det 16. århundrede opstod i byerne de første bagerier. De var kun få og spredte, da det var almindeligt, at husmødrene selv bagte deres brød, og kun fattigfolk, som ikke havde råd til at bygge ovn, måtte ty til bageren, men det var absolut ikke nogen nydelse at spise bagerbrød på det tidspunkt. Bageren bagte „på oplag“, og følgen blev, at man oftest fik brød, der var halve, ja, op til hele år gammelt, og bestandig klagedes der over, at bagerne bagte dårligt brød, der var „halvt råt og slet bagt“. Det var jo kun fattigfolk, der var kunder, og de havde ikke råd til at stille fordringer.

De almindeligste brødsorter var allerede i 1400-tallet, i alt fald i byerne, de samme som nu: rugbrød, sigtebrød og hvedebrød.

Rugbrødene bagtes i den gammeldags runde form, der kaldtes *Leve*. I folkevisen om Niels Ebbesen fortælles om hans møde med den fattige kvinde, der kun ejede to Leve, det ene gav hun til Niels Ebbesen, der vog den kullede greve. Den runde form afløstes forholdsvis tidligt af den moderne aflange form. Således ophørte Helsingørs bagere 1579 med at bage Leve. sin aflange form kaldtes rugbrødet „*Grovkorp*“. *Skonroggen* var en finere brødsort og blev fremstillet af sigtemel. Den stammer, så vidt man ved, fra Tyskland, og navnet er en afledning af det tyske *Schönroggen*, fint rug. En Skonrog havde en ganske mærkelig form. Det var rundt og forsynet med tre kugleformede fremspring.

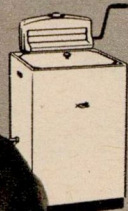
fortsættes næste side

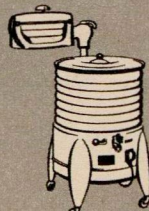
VØLUND MINOR

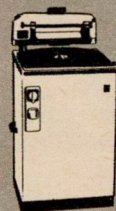
DERBY

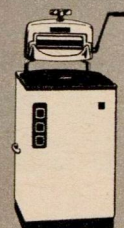
HEP

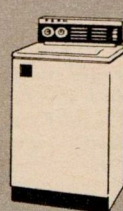
STORE FERM

FERM E.V.A.

FERM E

FERM DE LUXE

Sådan arbejder
RINSO NY FORMEL
udtaler
vaskemaskineeksperter:

snar med en uimodståelig kraft.

■ **RINSO NY FORMEL** giver et tilpas lavt skum i vaskemaskinen. Skummet er stabilt ved alle temperaturer.

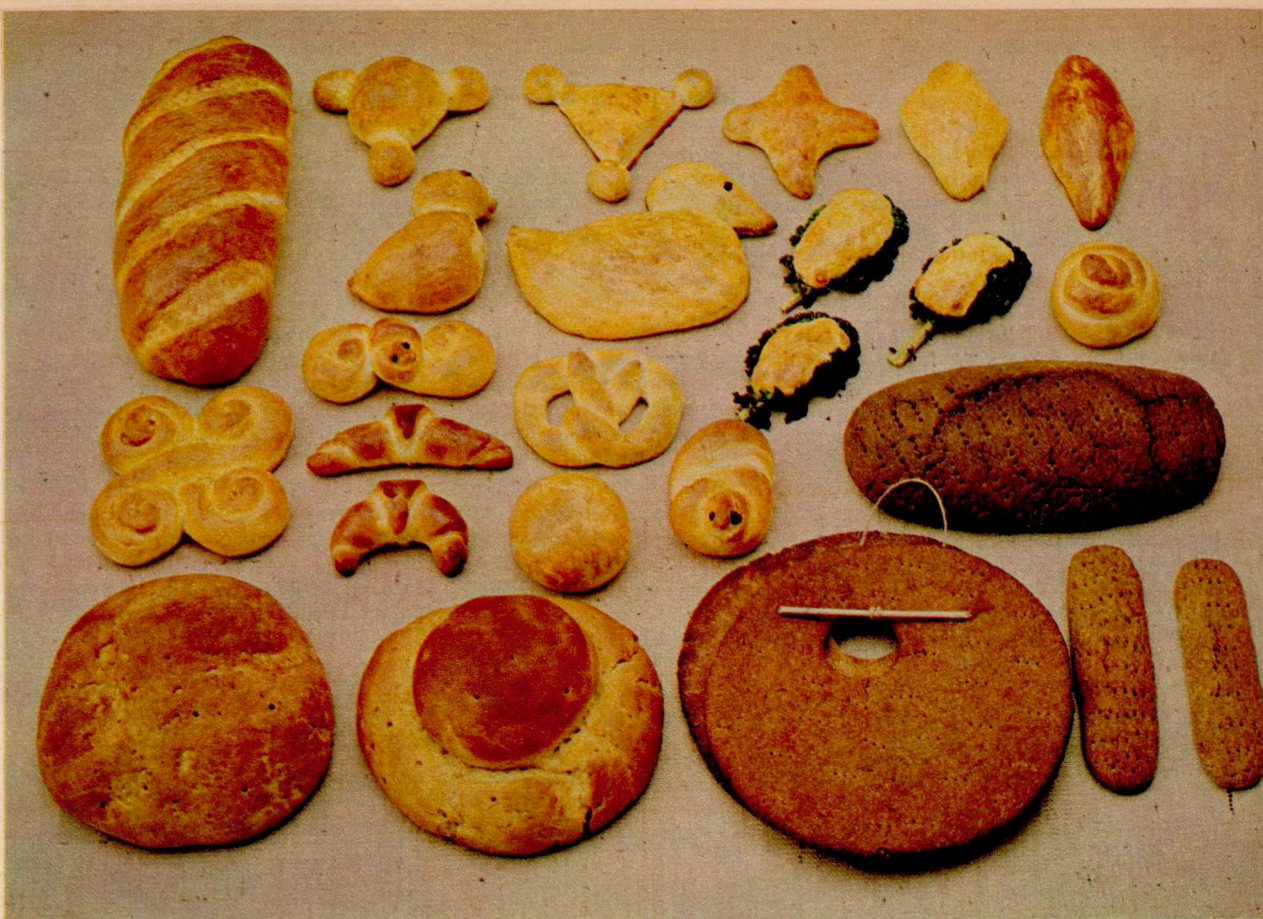
■ **RINSO NY FORMEL** har en fabelagtig pletfjerningsevne.

■ I samme nu **RINSO NY FORMEL** kommer i vaskemaskinen, frigøres millioner af oxygenbobler, der bruser gennem tøjet og løsner al

■ **RINSO NY FORMEL** gør skylningen ekstra let. Kun en helt vidunderlig duft bliver tilbage i tøjet.

Anerkendt og anbefalet af førende vaskemaskinefabrikanter som det rigtige til maskinvask!

Her ses forskellige gamle brødformer, hvoraf nogle er lige så gamle som vor civilisation. I øverste række fra venstre efter franskrødet ses det, der kaldtes en skonrog – der var forskellige former, enten kunne de være runde i midten eller trekantet – derefter ses en strut og to vegge-former. Først i anden række ses 2 andelignende brød – det man i Jylland kaldte En wak', som bagtes til børnene. De kaldtes forskelligt i de forskellige landsdele, alt efter hvilken lyd man tillagde den fugleform, man bagte. Derefter ses 3 bladkager, hvortil dejen blev lagt på blade, hvidkål, skreppe eller som her grønkålsblade. Yderst til højre en snegl. I midten yderst til venstre den jyske brødform En hyw'l – derefter en S-kage med en fugl (føwl) på, endvidere giffel, horn, bolle, kringle og en fugl. Yderst til højre det hjemmebagte rugbrød og nederst til venstre et sigtebrød (sigtekaave) og derefter en kawring og en såkaldt hul-kage til ophængning – de var især kendt i Sverige og Finland i nyere tid, men blev også allerede i stenalderen bagt her. Til sidst ses to skoldkager (i København kaldet „strømper“).

Hulkagen var især almindelig i Sverige og Finland – man bagte på lagter og hang kagerne på en stok eller trak dem på en snor.

SENERE fandt så også hvedemel anvendelse i bagerierne. De almindeligste brødssorter bagt af hvedemel var *Strutter*, *Vegger* og *Simler*.

Vegger var smalle, kileformede kager. På et kalkmaleri i Estvad kirke i Midtjylland fra første halvdel af 1200-årene findes på bordet kun Vegger, der har den senere al-

mindelige strutform, men på et nadverbillede i Bellinge kirke på Fyn fra 1400-årene ses derimod både lange Vegger og de ejendommelige trekantede Skonrogger, hvad der måske kan tyde på, at Skonrogger er en ny type, der er trængt ind i landet efter 1200-årene.

Veggen, der var datidens fineste

hvedebrød, blev bagt til tirsdagen før askeonsdag – senere bagte man strutter til fastelavn. Veggeformen varierede en del, fra den smalle spidse kile, dog med hofter, til den mere eller mindre firkantede strutte med struttende spidser. I 1550 nævnes, at en vegge til en penning skal veje 8 lod, men i 1559 4 lod.

Ordet vegge eller vægge er ellers betegnelsen for en kile. Oldnordisk: vegg, svensk: vigg, engelsk: wedge, hollandsk: wegge. Endnu findes ordet i de varme sønderjyske fastelavnsboller, der kaldes hedevinger. Hed: varm og vig: kile.

Efterhånden som veggen fik den firkantede form, og hjørnerne blev trukket ud, kaldte man disse kager *Strutter* eller *Strudder*. Ordet Strut er identisk med Strud, der betyder: det yderste af noget. Ifølge Peder Syvs ordsprog hedder det, at „en Pølse har to Strude“, altså to Ender. Ordet genfindes også i en senere benævnelse på kager, Strud eller Strutbakkelse, der nu ikke kendes mere. I en gammel optegnelse hedder det, at de gamle gik ind til en bager og købte i *strud* og et glas mjød, når de kom til marked.

Senere end veggen er *Simlen*, der først kommer rigtigt i brug i løbet af det 16. århundrede, men til gengæld da også vinder hurtigt frem. 1577 gav Frederik II Daniel Simlebager tilladelse til at nedsætte sig i København og uhindret af Bagerlauget at drive sin specialitet.

Vistnok omtrent samtidig med simlen er kringlen dukket frem herhjemme, men ligesom veggen eller strutten var fastens brød, således

var kringlen fra først af julens brød. Den er det oprindelige ringbrød, hvis ender i tidens løb blev lagt over kors, hvorved brødet fik velsignelsens mærke.

LANDBOHJEMMENE bagte man jo selv, og det var således almindeligt, at man på bagedagen bagte en *Sætkage*, der udgjorde en middagsret, fortæller museumsinspektør Ole Højrup i sin bog „Landbokvinden“. Dejen blev rørt af mælk, bygmel, rigeligt med gær, sukker, lidt fedt og til sidst en håndfuld rosiner. Skiverne af kagen blev lagt på tallerken og skåret i terninger. Der blev serveret en sauce, *duels*, lavet af flæsketerninger stegt på panden, og i fedtet var der blandet sirup (uhm!).

Et højtidsbrød var kauringen, et sigtebrød, der var formet af to dejkugler sat oven på hinanden, således at der efter bagningen var en indsnævring i midten. Benævnelsen kauring brugtes i visse dele af landet om tvebakker. Kauring betyder formodentlig overskåret brød.

Et andet gammelt højtidsbrød finder man bevaret som gave til børnene. Det er fugleformede brød, som vrapp, vrak eller vak. De forskellige navne er børnenes betegnelse for ænderne. I det nordligste Jylland var skikken endnu helt almindelig inden for mands minde, men sydpå aftager skikken i hyp-pighed. På Fyn findes der dog enkelte, som husker tilsvarende brød,

HER FÅR DE REN BESKED OM VASK

De har som husmor og forbruger krav på at få en korrekt og saglig orientering om de vaskemidler, De bruger - om anvendelsesmuligheder, indhold og priser . . . Anvender De f.eks. til storvask: Ny Panzym til forvask, Super Blenda til klarvask og Topping i sidste hold skyllevand har De opskriften på, hvordan De bedst og billigst får den reneste vask!

SUPER BLENDA til storvask og klatvask

er det eneste selvvirkende vaskemiddel på ren sæbe-basis og giver derfor en langt mildere og mere effektiv vask. Super Blenda er lavtskummende, selvblødgørende og som følge heraf specielt velegnet til maskinvask. Med Super Blenda får De mere vaskeaktivt stof pr. dl vaskepulver og mindst mulige kalkudfældninger i tøjet. Plastpose à 2 1/2 kg.

9,68

NY PANZYM til forvask og iblødsætning

er et enzymatisk, skumstabiliseret vaskemiddel, der også er fortrinligt til iblødsætning. NY Panzym's hurtigvirkende, æggehvidespaltende enzymer fjerner vanskelige pletter og rande - og gi'r i forening med Super Blenda helt rent og klart tøj (De ser det bl. a. på skjorte-flipperne og manchetterne!) Pakke à 500 g

2,95

BLIDA til finvask

er det eneste finvaskemiddel på ren sæbe-basis og er derfor især velegnet til vask af uld, silke samt til finvask af syntetiske og strygelet-behandlede stoffer. Blida fjerner ikke fedtlaget fra uldfibre og bevarer derfor uldens naturlige greb. Blida er selvblødgørende og lavtskummende og kan derfor også bruges til finvask i vaskemaskiner. Pakke à 500 g.

2,65

TOPPING tekstilblødgøringsmiddel

anvendes i sidste hold skyllevand. Topping gør tøj blødt og lækkert og letter strygningen. Fjerner statisk elektricitet fra syntetiske fibre.

Plastflaske à 740 ml

2,98

* Ny Panzym, Super Blenda og Blida's sammensætning og brugsanvisning kontrolleres af DANSK VAREDEKLARATION NÆVN.

Bemærk! Doseringsangivelser for vaskemidler kan kun være vejledende, da doseringen er afhængig af såvel vandets hårdhed som tøjets tilsmudsningsgrad og -art.

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

En af HBs konditorer i gang med sprøjten — efter en nedgang i salget er konditorkager atter blevet en stærkt efterspurgt vare.

men der anses fuglene ikke for at være ænder.

I DET 16. århundrede hører man for første gang om „sukkerbageren“, faderen til vore dages konditor. Han havde på det tidspunkt endnu ikke egen forretning, men var ansat i kongens og adelens køkkener. Han synes at have været en meget dygtig mand, der kunne fremstille de vidunderligste ting af sukker, prægtige skueretter til adelens fester, i form af templer, slotte og alverdens dyr og mærkelige tableauer. Også konfekt har han været en mester i at fremstille, ikke blot af sukker, men også af marzipan. Is og tærter har hørt til hans specialiteter. Det var dengang meget almindeligt at servere forskellige tærter ind imellem de mange kød- og fiskeretter. Til dessert serveredes postejer fyldt med alt muligt. Her kunne alt bruges lige fra jordbær, spinat og kvæder til ål, gæs og lammefødder. En særlig opfindsom postejbager fandt endog på at servere kæmpestore postejer fyldt med levende hareunger, kanner eller fugle, der, så snart postejten blev skåret for, forvildede baskede ud og fløj rundt mellem de forbavsede gæster.

Farvel til tobaksfarvede tænder!

SMOKERS — det engelske tandpulver — nyt herhjemme — gør straks tobakstænder hvide eller pengene tilbage.

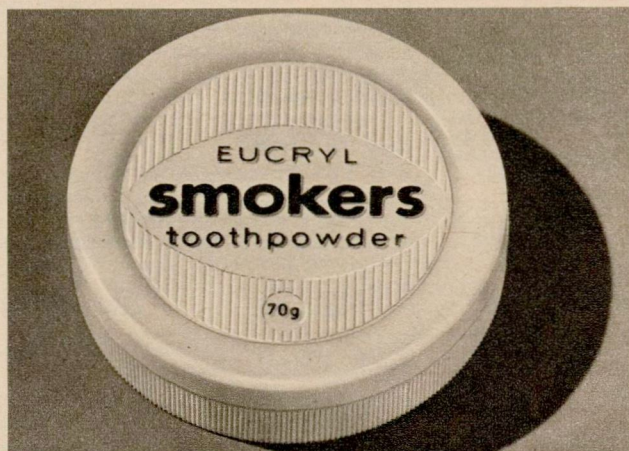
Alle ved, at rygning misfarver tænderne og det gælder både kvinder og mænd, selv ganske unge. Se Dem i spejlet! De synes måske, at Deres tænder er hvide, men hvad mener Deres venner? Det får De næppe at vide. Englænderne har længe haft et virksomt middel mod tobaksfarvede tænder. SMOKERS hedder det — og det fås nu også i Danmark. SMOKERS er i pulverform, fordi

man med denne konsistens opnår den mest effektive renservirkning!

»Løfter« belægningen af.

SMOKERS renser tænderne fuldkommen. Tobaksbelægningen ligefrem »løftes« af, og man kan straks føle forandringen med tungespidsen. Der skal kun ganske lidt SMOKERS på tandbørsten for at opnå den strålende virkning.

Smagen er frisk og let medicinsk —

For rygere, der vil have smukke, hvide tænder uanset tobaksforbruget.

man føler sig ren på tænderne og i mundhulen efter hver behandling med SMOKERS.

SMOKERS fås overalt i en smuk og praktisk plasticbox til kr. 5,-.

Prøv SMOKERS. Bliver De ikke fuldt tilfreds, får De pengene tilbage! Men De bliver tilfreds ...

Importer: A/S M. Aarsleff & Co., Skodsborg

De får det hos Brugsen — naturligvis

DET 17. århundrede og helt op til 1. verdenskrig fandt svendevandrerne sted. Fremmede svende kom til Danmark, og danske svende kom til udlandet og lærte fremmede brødsorter og arbejdsmetoder. Det er østrigske bagersvende, som har indført wienerbrødet her i landet, og i 1850'erne begynder konditorierne at skyde op herhjemme, hovedsagelig efter schweizisk mønster. Navnene Brønnum, Stephan á Porta, Josty m. fl. i København kendes endnu. Hertil indvandrede og hjemvendende danske svende startede deres egen forretning – ofte som bageri og konditori. Konditoriernes opblomstring – de søde kagers fremmarch, faldt sammen med kvindernes emancipering. Det blev mode for borgerskabets damer at mødes på konditori om eftermiddagen, hvor det var en kærkommen afveksling i hjemmelivet at passiere over en kop chokolade og et stykke lagkage – fjernt fra mændenes øldunstende og af tobakståger omhyllede fristeder.

DET er interessant at se, hvordan brødet så at sige altid har haft sine klassiske former, lige fra tidernes morgen, hvorimod konditorens metier og materialer har givet mulighed for de mest bizarre påfund. Det er intet under, at vor tids mest ekstreme kunstnere nu også på det sidste har fået kik på konditor-kunsten og er gået i krig med marcipanen, glasuren og flødeskumssprøjtten. Intet er helligt for en popkunstner, og enhver kan jo indse fordelene ved de spiselige materialer. Man vil altid være sikker på en vis interesse uanset udformningen af kunstværket.

Chefkonditor G. L. Wennberg, der i 46 år har været ansat på hotel d'Angleterre, har i årenes løb fremstillet tusinder af bryllupskager efter engelsk mønster, disse svært forærbare opsatser fremstillet af plumkagedej. Man gemmer som bekendt et stykke af kagen, for det meste topfigurerne, som så indgår i kagen ved sølvbrylluppet. Chefkonditoren fortæller, at den danske bryllupskage

mere og mere går i retning af at blive en dessert. Den er ikke fremstillet udelukkende med henblik på receptionen, for at tage sig ud, men også for at blive spist. De danske bryllupskager indeholder da også mange lækre ting, der får dem til at afvige betydeligt fra de engelske.

Der er ikke længe til et stort bryllup, som vil sætte sit præg på året 1967. Tronfølgeren og grev Henris bryllup. Konditor Wennberg har fremstillet mange bryllupskager til kongelige bryllupper. Det bliver formodentlig også ham, der skal gøre det denne gang – efter dansk mønster!

Konditorens kunstværk – en bryllupskage, „Wedding Cake“, som chefkonditoren på hotel d'Angleterre laver den.

10 stk.
kr. 4,85

Den specielle fine tobaksnydelse
midt imellem
cigaretten og cigaren

NORDISK TOBAKS KOMPAGNI A/S

HB

MORS DAG IDEER

Hvad siger man i HB

MAN RYSTEDER på hovedet, gned øjnene og begyndte forfra – men det var virkelig rigtigt; der stod i en annonce i *Dansk Handelsblad* – organ for danske købmænd – virkelig følgende:

„60.000 mennesker har ingen købmand. De har muligheden for at skabe Dem en virkelig god levevej med næsten ubegrænsede indtjeningsmuligheder. At forretningen kun skal være åben i sommermånederne er vel kun en fordel. Til Deres orientering skal også oplyses, at alle disse mennesker er tvunget til at handle hos Dem, da der ikke findes andre muligheder, og De skal ikke frygte en eventuel konkurrence, da der ikke vil blive givet tilladelse til oprettelse af flere butikker ... Billet mrkt. osv.

HER ER helt øjensynligt tale om et af landets mange ferieområder, hvor det sikkert nok skal være dyrt for en mand at komme til at etablere en butik, men hvor han til gengæld har næsten ubegrænsede indtægtsmuligheder i udsigt. Der er ingen konkurrence, og der er sørget for, at der ingen konkurrence kommer. Feriegæsterne i området er de selvfølgelig ofre, der skal sikre en mand et fint udkomme og en behagelig ferie i ca. 7 af årets måneder.

Vi har ofte på denne plads peget på det misbrug af manglende konkurrence, der gøres i ferieområderne. Titusinder af familier har måttet betale helt urimelige priser for de daglige fornødenheder i ferietiden, fordi de er henvist til alene at gøre sig betjent af den privilegerede butik eller varekiosk.

Hver eneste sommer er det godt stof for dagspressen at bringe resultater af prøveindkøb på disse steder sat op mod tilsvarende indkøb i områder, hvor der er konkurrence. Disse prøveindkøb har vist helt chokerende resultater, men spekulationen i feriefolkets udnyttelse går videre fra år til år.

DER ER – som det bl. a. ses af den citerede annonce – lukket af for konkurrencen for såvidt angår etablering af andre butikker. Vil man som forbruger ikke finde sig i at være spekulationsoffer, har man kun én udvej – nemlig selv at bringe sine forbrugsvarer med ud til feriestedet. Det har vi tidligere år forud for feriesæsonen opfordret til, og vi finder, at der med ovenstående er givet en god anledning til at gentage denne opfordring. Når et område er afspærret fra konkurrence, har forbrugerne kun den ene udvej selv at bringe varer til konkurrenceprægede priser med sig.

I ÅR FALDER *Mors Dag* på første pinsedag. Det skal jo nok give ekstra problemer for dem, der på dagen skal overtage mors arbejde, og mon ikke det er tvivlsomt, om det bliver den fridag for mor, som der efterhånden er mange års tradition for, at det skal være. Så meget mere

grund er der altså for i hvert fald at opvarte mor med en lille present på dagen. Denne ting er der mange muligheder for at finde i HB-butikken. Vi bringer her nogle forslag, som opfylder betingelserne for, både at presenten vil være kærkommen, og at den ikke stiller større økonomiske krav til giveren.

STRØMPER er altid en populær gave. Den nye forårs- og sommerfarve hedder „Melon“. Det er en lys gylden, farvenuance, som utvivlsomt vil blive populær.

Som sædvanlig er farven udvalgt på et møde med strømpefabrikanter fra alle lande i Europa, og farven er derfor afpasset mod farverne i konfektion, lædervarer m. m.

Den fås nu i HB-afdelinger i en ny strømpe-kvalitet, der samtidig lanceres: sømløs netnylon damestrømpe, 20 denier med maskefang og fuld sålforstærkning. Strømpen er fremstillet af originale nylongarner, og den er usædvanlig blød og behagelig i brug. Strømpen sælges i dobbelt pakning – 2 par for kr. 5,00.

For de damer, der foretrækker en tynd crepestrømpe, findes den nye farve i 1×20 denier crepenylon – 2 par kr. 8,95.

I HB-BUTIKKENS afsnit for søde sager er der også mange velsmagende ting.

Serenade er en fornem gaveæske med lækre fyldte chokolader – indhold 250 gram – til 10 kroner.

Kompliment er en lækker konfektblanding, som er blevet meget populær. Den flotte pose, der indeholder 182 gram, koster 3,85.

Æsken, der hedder *Sweet and Lovely* er fornem af udseende, og indholdet – 250 gram fine flødechokoladepastiller – er af en tilsvarende fornem kvalitet. Den koster 6,50.

Kirsebær i rom er chokolader fyldt med friske kirsebær og ægte jamaicarom. Vægtindholdet i den smukke pakning er 140 gram og prisen 4,75.

DERSOM mor af en eller anden årsag helst ikke vil lade sig friste til at nyde de søde sager, men foretrækker nydelsen af en god cigarillos, vil *Monogram* fuldt ud glæde hende. Den har den fortrukne slanke, fornemme facon og opfylder den kræsne rygers krav til mildhed og samtidig fyldig og fin tobakssmag. *Monogram* findes i æske med 20 stk. til 9 kroner og i 50 stk. æske til 22,50.

EN RUNDTUR i HB-butikken med købet af mors present for øje vil give såvel husets herre som børnene mange andre gode ideer, men lad os nævne endnu én, som findes på reolen med toiletartikler. Det er et stort stykke fin badesæbe på 330 gram. Sæben, der hedder *Imperial*, er forsynet med en snor, så at den er nemmere at holde styr på i badekarret. Den er tilmed indpakket i en pæn gaveæske, og den koster kun 4,75.

De gamle brugsforeninger

FORBRUGS- OG SPAREFORENINGEN AF 1872 I AALBORG

SOM MANGE andre af de første danske brugsforeninger var også foreningen i Aalborg fra starten en socialfilantropisk foretælse præget af den datidige bevægelse „Association“. Den blev stiftet den 8. december 1872 på initiativ udgået fra *Arbejderforeningen af 28. januar 1865* og begyndte som en rabatforening. Foreningen antog en del af byens handlende som leverandører til medlemmerne, mod at der blev ydet foreningen en rabat på 7 pct., som så blev afregnet videre med medlemmerne efter deres rabattillets pålydende.

Således startede mange af de første brugsforeninger, men medens de fleste hurtigt søgte at få etableret egen butiksvirksomhed, holdt man sig i Aalborg borte fra denne form for aktivitet i samfulde 41 år.

Først i 1914 åbnede man en butik. I stedet koncentrerede man sig om at få eget bageri, idet byens bagere efter nogle års forløb nægtede at yde rabat på rugbrød med henvisning til, at prisen i forvejen var for lav. Bageriet kom i gang i oktober 1887, og priserne blev fastsat til 36 øre for et 8 punds rugbrød og 50 øre for et 5 punds fintbrød. Det blev en alvorlig konkurrence for byens bagere, der søgte at få aftaler med Forbrugsforeningen om fælles priser, hvilket selvfølgelig ikke lykkedes.

I 1891 købte foreningen en ejendom i Søndergade 58 – senere erhvervedes også nogle naboejendomme. I Søndergade indviede man et nyt bageri i 1892, og talen om også at starte en kolonialbutik tog fat på ny. Der var tilsyneladende dog ikke større interesse for dette. På en generalforsamling i 1893 blev et forslag om det nedstemt. I stedet gav man sig i kast med planer om at starte endnu en produktion, nemlig af hvidtøl, fordi ølbryggerne – med samme motivering som tidligere bagere – nægtede at yde rabat på øl til foreningens medlemmer. Bryggeriet kom dog først i gang i 1899.

I 1905 startede stats- og kommunetjenestemænd „Aalborg Brugsforening“, der i sin butik hurtigt fik en efter tidens forhold god omsætning på 300.000 kr. pr. år. Denne brugsforening blev for øvrigt i 1927 sammensluttet med „1872“.

Selv med denne forening som godt eksempel skulle der hengå endnu 9 år, før Forbrugsforeningen fik sin første

Ferierejser til bjerge i syd eller nord

DET ER mærkeligt at læse beretninger om, at fremmede, som kom til Schweiz for et par hundrede år siden, syntes at bjergene var frygtindgydende og uhyggelige. Nu kan vi derimod alle umiddelbart se skønheden i de storslåede panoramaer. Gennem de sidste 150 år har naturskønheden blandt både europæere og amerikanere valfartet til Schweiz, som inden for sit forholdsvis lille område har et koncentrat af alt det ypperste i alpeverdenen. Gigantiske bjergkæder med nogle af Europas højeste toppe, smalle slugter, brede dale, buldrende vandfald og stille skovsøer. Måske kunne man tro, at schweizerne var blevet et romantisk folkefærd i disse omgivelser, men tværtimod

er de meget effektive. Alting fungerer præcist, både elektriske tog, bjergbaner, lifts og alpebusser. Hotellerne regnes for verdens mest veldrevne, og det gælder både de store dyre og de små med jævne priser. Engang var Schweiz et dyrt land, men i dag er prisniveauet ikke højere end i så mange andre europæiske lande.

Også i Europas nordligste del finder man bjerge, selv om de heroppe kaldes fjelde. Ikke mindst i Lapland i det nordligste Sverige, hvor det højeste punkt, Kebnekaise, skyder sig 2.117 m op over havets overflade. Det er en anden type bjerge, man finder her. Toppene er mere afrundede, og der er vældige fjeldvidder med store udsyn. Mellem de blånende fjelde med sneklædte toppe, mellem elve og søer og grønne dale møder man lappefolket med deres renflokk. Og noget helt specielt heroppe er de lyse nætter og den oplevelse at se midnatssolen.

HB's Rejsebureau „Comus“ tilbyder 10-dages togrejser til Schweiz for 595 kr. incl. liggevogn, og til Lapland 10-dages togrejser for 685 kr. incl. sovevogn. På begge disse ture bor man fast på hotel og har rig lejlighed til udflugter. En tredje mulighed for at se bjerge er en tur til Nordkap i det nordligste Norge. Man følges med Laplands-rejsen til Kiruna og deltager herfra i en kombineret bus- og bådrejse op gennem det nordligste Sverige og Norge og ned langs Nordnorges berømte fjorde. En vidunderlig rejse gennem usandsynligt smukke naturscenerier af skiftende karakter. Turen varer 10 dage i alt og koster 1185 kr.

De kan læse nærmere om rejserne i „Feriepaletten 1967“ og „Nordpå med Comus“. Ring eller skriv efter programmerne. Comus Rejsebureau, Nørrevold 15, København K. Minerva (0154) 6150.

Billige rejser for folke- pensionister

Også i den kommende sommer vil folkepensionister få lejlighed til at deltage i flyverejser med HB's Rejsebureau „Comus“ til fordelagtige priser. Brochure med ansøgningsskema rekvireres hos Comus Rejsebureau, Nørrevold 15, København K. Minerva (0154) 6150.

MANGE PENGE!

butik. Den blev etableret i en bygning, foreningen opførte i Søndergade 58 A og taget i brug 1. april 1914. Her fik man senere efter en udvidelse også manufaktur og isenkram. Den første filial – „Østre Afdeling“ – kom til i 1922, den næste i 1931, og senere er yderligere en række afdelinger blevet åbnet med bl. a. også bagerier og kødbutikker. Fra den nyere tid skal nævnes „Kvickly“, der på foreningens initiativ blev oprettet som et særligt andelsselskab.

Ølbryggeriet og bageriet i Søndergade er forlængst nedlagt, men foreningen oprettede i stedet en rugbrødsfabrik og en fedevarefabrik i Østre Havnegade.

Gennem De samvirkende Brugsforeninger i Danmark havde „1872“ helt fra 1929 et godt samarbejde med andre danske bybrugsforeninger, heriblandt HB. Dette samarbejde, der blev udvidet stærkt i årene efter 2. verdenskrig, førte til, at foreningen i 1964 indgik i sammenslutning med HB

med sine 21 butikker og de nævnte produktionsvirksomheder. Årsomsætningen var da ca. 40 millioner kr. Formand havde da siden 1946 været Henry Hansen, som nu er medlem af HB's bestyrelse, og den ene af de to viceformænd.

Den forretningsmæssige leder gennem en årrække Hans Thomassen er nu forretningsfører for HB's distrikt 5, der omfatter Nordjylland, og som har domicil i Forbrugsforeningens hidtidige administrationsbygning i Søndergade.

DEN DAG, disse linier blev skrevet – mandag den 20. marts – passerede HB for første gang i sin historie 1 milliard – 1000 millioner i omsætning inden for et regnskabsår. Man beregnede samtidig, at omsætningen inden årets udgang den 1. april ville blive på omkring 1.040 millioner kr.

I marts måned forelå også budgettet for det regnskabsår, der nu er en måned gammelt. En særdeles realistisk bedømmelse havde ført budgetafdelingens medarbejdere til det resultat, at HB i indeværende regnskabsår når en omsætning på 1.181 millioner kr. For de fleste mennesker, der normalt kun skal administrere en uge- eller månedsløn ad gangen, kan det være vanskeligt at forestille sig, hvor mange penge, det egentlig er, der går gennem kasseapparaterne i HB's butikker.

Tænker man sig beløbet vekslet til 1 krone-stykker, og forestiller man sig disse mønter lagt ved siden af hverandre som et bånd langs ækvator, ville de nå de tre fjerdedele af vejen jorden rundt, idet båndet ville blive tæt ved 30.000 km langt. Stablen oven på hverandre ville mønterne danne et tårn, der var 2.126 kilometer højt, eller mere end 240 gange højere end verdens højeste bjerg. Siger det Dem mon noget om, hvor mange penge, der indgår i et enkelt års HB-omsætning?

NB. I de 1.181 millioner kr. er ikke indregnet det betragtelige beløb, HB skal opkræve til staten i form af „moms“.

Man køber ATLAS i Brugsen

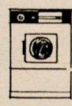
KØLESKABE

FRYSESKABE

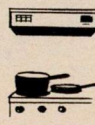
FRYSEBOKSE

VASKEMASKINE

OPVASKEMASKINE

EMHÆTTER

SE FORSKELLEN - ATLAS ER BEDRE!

En gave . . .

DANMARK „eksporterer“ af sin viden om landbrugsdrift og andelssamarbejde til udviklingslandene. Norge „eksporterer“ tilsvarende af sin viden om udøvelse af fiskerierhvervet i samarbejde. Som bevis herpå står nu en brugsforeningsbygning ved lagunebyen Grand Popo i den vestafrikanske stat Dahomey. I skiltet over indgangen står, at bygningen rummer en fisker-brugsforening, og at den er en gave fra den norske fællesforening NKL.

Her kan kystfiskerne købe redskaber, hvoraf alt er fremstillet i Norge, endog hajgarnene. Brugsforeningens fordele for fiskerne viser sig tydeligt for alle, for priserne er det halve, fjerdedelen og i visse tilfælde sjettedelen af prisen hos byens andre leverandører af fiskeriets nødvendige redskaber.

Ekspertter fra Norge og Schweiz har hjulpet Dahomeys fisker-andelsbevægelse igang, og der er mange vanskeligheder at overvinde. Blandt andet skal fiskerne gøres begribeligt, at andelssamarbejdets metoder i sig selv ikke er et tryllemiddel, der uden videre skaber mirakler. Manglen på egnede ledere i andelsforeningerne bremser deres indflydelse.

Den norske gave er fremkommet gennem indsamlinger i brugsforeningerne landet over.

FERIE AF GAVN - Udstyr fra Brugsen!

1. Stafet undertøj - 4-F mærket topkvalitet til herrer og drenge. Det findes i flere faconer både i rib og interlock F. eks. koster herreundertøj i fin-rib: sportstrøjer, str. 38-44 **7,45** trusser - 38-44 **7,45**

2. En termotaske sikrer Dem kølige forfriskninger i sommervarmen. Disse modeller er fremstillet af højsolerende materiale og forsynet med tætsluttende låg og bærehank. Taskefacon, 8 liter **16,85** Taskefacon, 15 liter **24,75** Boxfacon, 18 liter.. **21,85** Termoelement til taskerne, kun **1,65**

3. Smut ned i et par nye træsko. F.eks. sommertræsko m. hvid fletbox, gummisål og -hæl, fås i str. 36-42 fra **28,50** Svensk tøffel i brun ruskind, med gummisål, fås i str. 36-45 fra **28,50**

4. MAJOR rotorplæneklipperen med 19 tommer kniv. Den har den driftssikre 4-takts Briggs og Stratton motor på 3 HK. Indstillelig klippehøjde. Med effektiv service og 1 års garanti koster den kun **352,00** MAJOR C 18 cylinderplæneklipper er selvkørende. 4-takts Briggs og Stratton motor. 5 knive med 18 tommer skærebredde. - Indstillelig klippehøjde. Fuld service og 1 års garanti **558,00**

5. Camping- og picnicpresenning i svær, orangefarvet plastic. Str. 2x3 meter, kun.. **4,50**

6. Brug éngangsbleer - det er nemt og bekvemt - især i sommerferien! Kvik Luksus: cellstof med pulp og non-woven omslag; pose à 24 stk.: **4,98** Mölnlycke: cellstof netbleer; pose à 24 stk. **3,65**

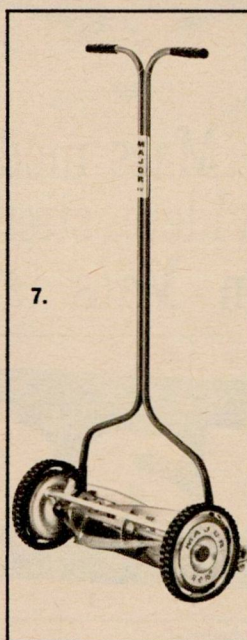
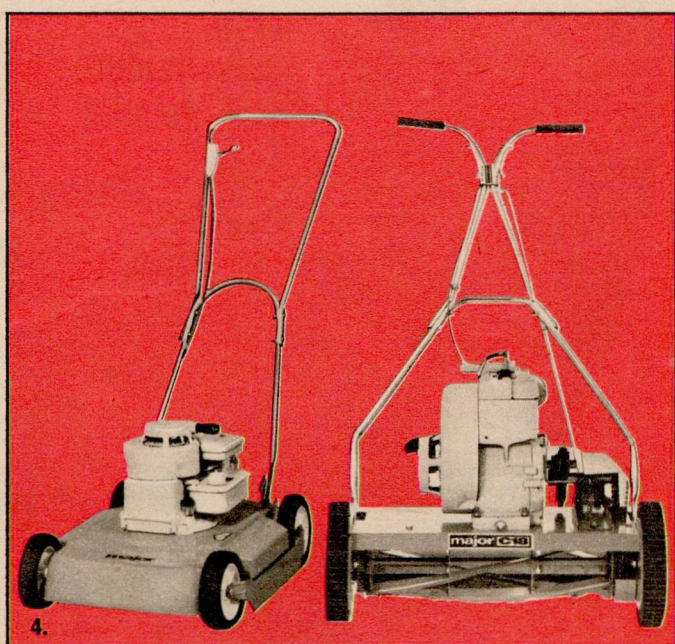
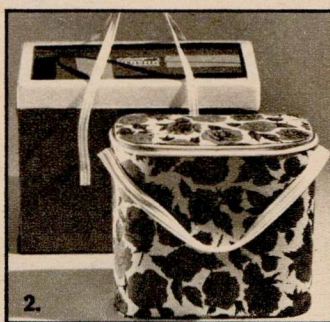
7. Den robuste MAJOR plæneklipper er nem at arbejde med. Den har 4 knive og 16 tommer skærebredde. - Letløbende gummi-hjul m/ kuglelejer **99,00**

8. Smart, handy luksusklap-vogn med fodbremse. Sammenklappelig med polstreret og indstillelig ryg. Indvendig ensfarvet hvid, udvendig ensfarvet kongeblå eller rødternet; vaskbart plastic **109,50**

Helforkromet indkøbskurv **23,50** Mønstreret parasol til montering på styret **26,50** Pepita-ternet regnslag med hue, lynlås og elastik **18,50**

9. En praktisk og rummelig tagbagagebærer. - Universalmodel **62,50**

En stor, kraftig presenning af plasticbelagt lærred, str. 160 x 150 cm **24,50**

Man ser det straks... Macs med den superfriske smag giver bedre mundhygiejne, hvidere, stærkere tænder og friskhed, renhed fra morgen til aften. Macs tandpasta gør gule tænder hvide!

Macleans

Macs

fluor*

tandpasta

* Indeholder den fluor tandlægevidenskaben anbefaler!

Anva-varehus som største butik i Rosengårdscentret

DER har længe været skrevet om det store Rosengårdscenter uden for Odense. Endnu har ingen set noget til det, men nu er man dog nået så langt, at opførelsen kan begynde næste forår. Man kan derefter gætte på, at butikkerne i centret slår dørene op, når julehandelen 1969 sætter ind. Det tager tid at opføre centret, men det er også en meget stor byggeopgave: seks tønder land - 30.000 kv.-meter - under samme tag.

Største butik i Rosengårdscentret bliver et Anva-varehus. I størrelse vil det ret nøje svare til varehuset på Vesterbro i København. I Anva-varehuset indrettes en særlig levnedsmiddelaflædeling, der vil komme under HBs ledelse. Det er første gang, Anva og HB arbejder sammen om et stort butiksprojekt.

Det andet varehus i Rosengårdscentret bliver knapt halvt så stort som Anva-varehuset og skal drives af Dana-Tempo. Til at forsyne forbrugerne indrettes i centret yderligere 40 specialbutikker. Der kommer også kontorlokaler til virksomheder, der har mange daglige kundebesøg, altså f. eks. banker og forsikringsselskaber. Lægeklinikker indrettes tilsvarende, ligesom cafeterier (i varehusene) og en restaurant såvel som en bowlingbane, altså en slags elektrisk keglebane.

I sin helhed bliver Rosengårdscentret ved Odense en del større end Rødovrecentret, der indtil videre er Danmarks største butikscenter. Herudfra kan man regne med, at årsomsætningen i alle Rosengårdscentrets butikker i første hele driftsår vil beløbe sig til mere end 300 mill. kr. Rosengårdscentret må altså blive en meget voldsom konkurrent til forretningslivet i Odenses centrum.

Vor allerældste billedkunst

ARKÆOLOGI er vist ved at komme på mode. Det tyder f. eks. den succes på, som det populærvidenskabelige tidsskrift *Skalk* har opnået. Derfor skal forfatteren R. Broby-Johansen nok finde et publikum for en ny bog, han har udsendt, *Oldnordiske Stenbilleder* (Gyldendal).

Det er den nordiske billedkunst gennem en periode på en halv snes tusinde år, han her beskæftiger sig med - fra helleristningerne i stenalder og bronzealder frem til vikingetidens rune- og billedsten. Bogen er nærmest en foto-reportage. Gengivelsen af de gamle stenbilleder ledsages af forholdsvis korte tekstkomentarer, men desuden er de sammenstillet med andre kulturkredsens billedlige fremstilling af beslægtede motiver. Den samme teknik har Broby-Johansen anvendt i andre af sine mange bøger, og resultatet er nu som tidligere en let læst, fængslende og interessevækkende gennemgang af emnet, stærkt præget af forfatterens fantasi og personlige synspunkter.

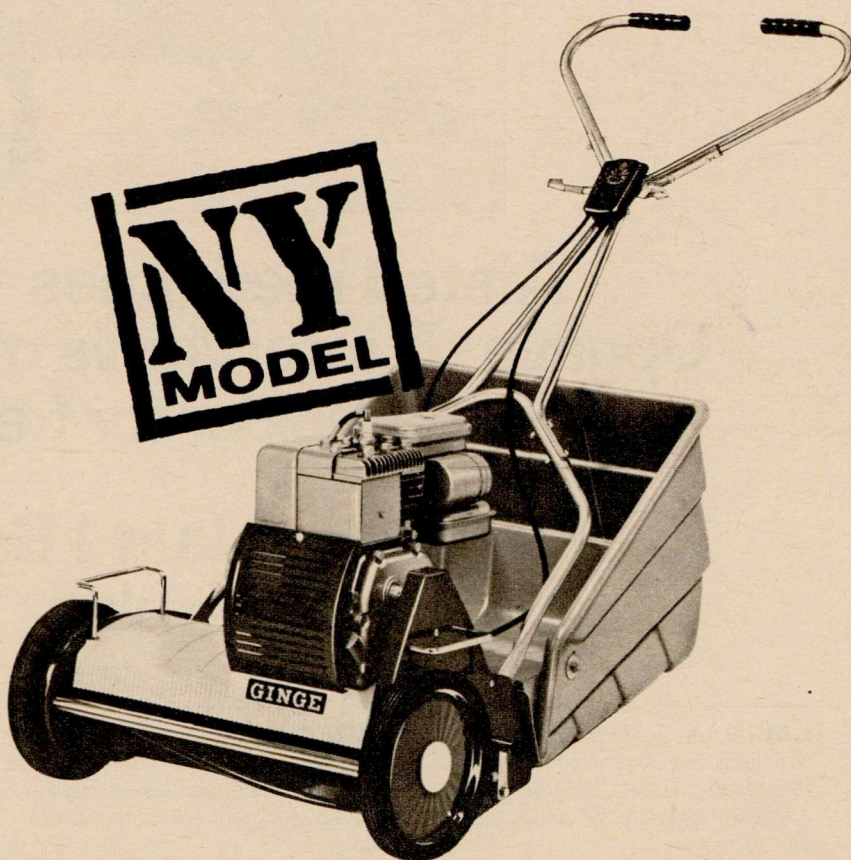
Ikke mindst for den, der vil studere oldtidskunst i marken, er *Oldnordiske Stenbilleder* værdifuld. Der findes helleristninger mange steder i Danmark (markeret på kort i bogen), men sandt at sige er det svært for en ukyndig at få ret meget ud af de enkle streger og former, stenalder- og bronzealderkunstnerne har hugget og ridset i stenflader og -blokke. Med Broby-Johansens illustrationer og udlægninger ved hånden vil forståelse og udbytte blive mangedoblet.

Men lad være at tage en repræsentant for porno-politiet med. Det var nogle frække fyre, der stod for kunsten (også) dengang.

kc.

Ginge selvkørende Motor-Cylinderplæneklipper

2 HK Briggs & Stratton 4 takts motor. Elegant design. Vægt 25 kg, kraftig 3-delt bagrulle, meget manøvre-dygtig, 2 bærehåndtag, nem transport, kræver ringe opbevaringsplads, idet skaftet kan låses fast i lodret stilling. Indkapslet kraftoverføring, lydløst kileremstræk, fuldstændigt beskyttet mod snavs og græs. (Ingen kæde og tandhjul). 5 klippehøjder, let indstilling uden brug af værktøj. Pris kr. **578,00**
På ANVA konto: I udb. 54,50 og 11 mdr. ... **50,50**
Græsfangerkurv i slagfast plast med tværribber, der hindrer græsset i at glide af. Pris kr. **48,00**

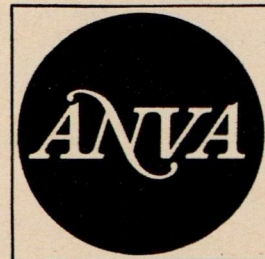
Se også de andre modeller:

Major cylinder-motorplæneklipper ... **558,00**
På ANVA konto: I udb. 50,50 og 11 mdr. **49,00**

Major Rotor-motorplæneklipper **352,00**
På ANVA konto: I udb. 36,00 og 11 mdr. **30,50**

Major håndplæneklipper **99,00**

Ginge Futura håndplæneklipper **138,00**

TELEFON 151215

**Afsted med times varsel.
Opgave: 5 interviews med mænd,
der arbejder for freden.**

**15.000 km med kun 1 Super Silver
barberblad.**

CAIRO Har glemt barberblade. - Hotelportieren siger "øjeblik" og forærer mig et Gillette Super Silver blad. Mit livs første. En behagelig oplevelse.

TEHERAN Gennemfører et perfekt interview med chefen for den lokale fredsorganisation. Vejret er drønvarmt, men et køligt og glat ansigt takket være Gillette Super Silver.

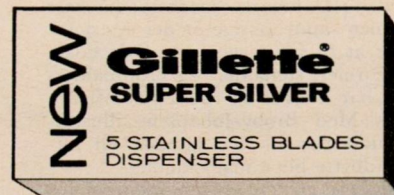
KARACHI Stor reception hos ministeren. Alle i gala. Træffer mange betydningsfulde mennesker. Bryder op kl. 2 - morgenbarberingen holder stadig.

BOMBAY "Fredens mand" er en dame. Nydelig. Vi spiser sammen. Hun foretrækker mænd uden skægstubbe. - En venlig tanke sendes til mit enlige Gillette Super Silver.

KØBENHAVN 3 uger siden start. Artiklerne vækker opsigt - chefen er begejstret. Turens overraskelse: Gillette Super Silver bladet fungerer stadig fint efter 15.000 km.

HEMMEIGHEDERNE BAG SUPER SILVER

- Specielt hærdet Micro-Chrome stål.
- Hemmelig Gillette overfladebehandling (kodenavn EB7)
- Resultat: Velbarberet dag for dag, uge for uge.

Der kan ske en pokkers masse i den lange tid, et Super Silver blad holder

SALATER NEMT, GODT, BILLIGT

Hvorfor skal en middagsret altid være noget med kød eller fisk, sovs og kartofler? Hvorfor ikke en solid salatanretning med en bid brød til? Salat er nem mad, velsmagende og sund, og det er ikke dyr mad.

Begynd med en varm forret, for eksempel suppe – der er jo så mange gode og billige industrisupper at få. Eller mælkemad, der lægger god bund for stærke mænds og voksende ungdoms solide appetit. Eller giv en varm efterret som pandekager (se herom i Samvirke nr. 6, 1. april), arme riddere, klatte – eller en varm budding.

Der skal blot en lille rest kød eller fisk til, for at fantasien kan sættes i sving. Enhver kan skabe sine salatanretninger. Kig på disse tre opskrifter, prøv dem – og mon De så ikke er sat på sporet?

Lille tip: Lav en hel flaske marinade ad gangen. Det tager ikke mere tid end at lave en enkelt portion. Marinadens smag kan mildnes med lidt sukker, men tilsæt ikke så meget, at den smager sødt. Marinade, der opbevares i køleskab, holder sig meget længe.

CAMILLAS TUNFISKESALAT

(se den serveret i glasset, fotograferet midt på næste side).

Til fire personer: 1 salathoved, ½ kg kogte kartofler, ½ grøn peber, 2-3 tomater, 1-2 hårdkogte æg, 1 ds. tunfisk naturel, ½ bundt purløg. – Til marinaden: 1 dl salatolie, ¼ dl estragon- eller vineddike, 1½ spsk. citronsaft, 2 spsk. tomatpuré, salt, peber.

Salaten strimles. Kartoflerne skæres i skiver. Peberfrugten skæres i halve ringe, og tomater og æg skæres i både. Tunfisken deles i små stykker. Alt fordeles i en skål, og æggebådene lægges øverst. Marinaden rystes sammen og hældes over. Purløg klippes over til sidst.

MUSLINGE-CHAMPIGNONSALAT

Til fire personer: 250 g champignons, 1 løg, 2 kvartkilo ds. Limfjords-muslinger, 1 spsk. hakket persille. – Marinade af: 1 dl salatolie, ¼ dl estragon- eller vineddike, ¼ dl muslingevand, ¼ tsk. hvidløgssalt, peber, salt.

Champignon'erne skæres i skiver. Løget hakkes. Champignons, løg og muslinger blandes i en skål. Marinaden rystes sammen og hældes over. Persillen drysses over.

MEKSIKANSK SALAT

Til fire personer: 1 salathoved, 2 tomater, ½ ds. majs, 125 g cocktailpølser. – Marinade af: 1 dl olie, ¼ dl eddike (gerne vineddike), ¼ tsk. sennep, salt, peber.

Salathovedet strimles. Tomaterne skæres i både, og cocktailpølserne skæres i skiver. Sammen med majsen blandes alt dette i en skål. Marinaden rystes sammen og hældes over.

Jeg er i mit es ...

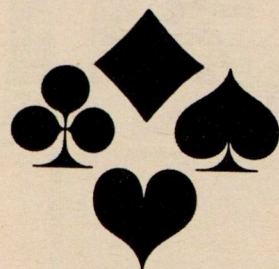
-jeg ryger TRUMF...

-stor cerut til kun 50 øre

Prøv den i dag
og sæt TRUMF
på Deres
cerutnydelse.

Fås i 10
og 50 stk.

GRAN FABRICA DE TABACOS PUROS

TRUMF

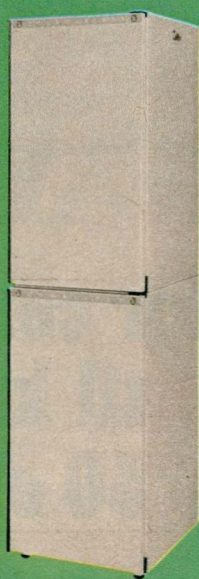
De eneste køle- og fryseskabe, der indbyrdes kan sammensættes til enhver kombination af køl og frost, finder De i **MULTI-LINE**

(De skal naturligvis ha' netop den sammensætning af køle- og frostplads, De har brug for. Det finder De kun i **GRAM MULTI-LINE**, hvor 6 nye GRAM-skabe gi'r Dem utallige, fornuftige kombinationer at vælge imellem.)

Her ser De **GRAM COMBICOLD** med selvstændig dybfrostboks og ekstra værdi i de nye **MULTI-BOXE**, der også hjælper til, når De dækker bord. 110 liter model kr. 677,-. 190 liter model kr. 869,-.

De bestemmer selv...

Sæt f. eks. **COMBICOLD** sammen med et moderne **COLD CABINET**, så får De 375 liter køleplads og 25 liter dybfrostboks. Eller vælg en anden af de utallige kombinationsmuligheder i **GRAM MULTI-LINE**.

DER KAN VÆRE MANGE KILO I ET
GRAM
BRØDRENE GRAM A/S · VOJENS

Kik ind til **GRAM**-forhandleren. Forlang den nye farvebrochure — og få det store overblik over **MULTI-LINE**.

Enhver kan skabe sine egne salter. Rest kød eller fisk til for at færdiggøre Camillas tunfiskesalat, hvortil op

Lækker, hurtig, billig mad

Danefrost

frisk fra frysedisken

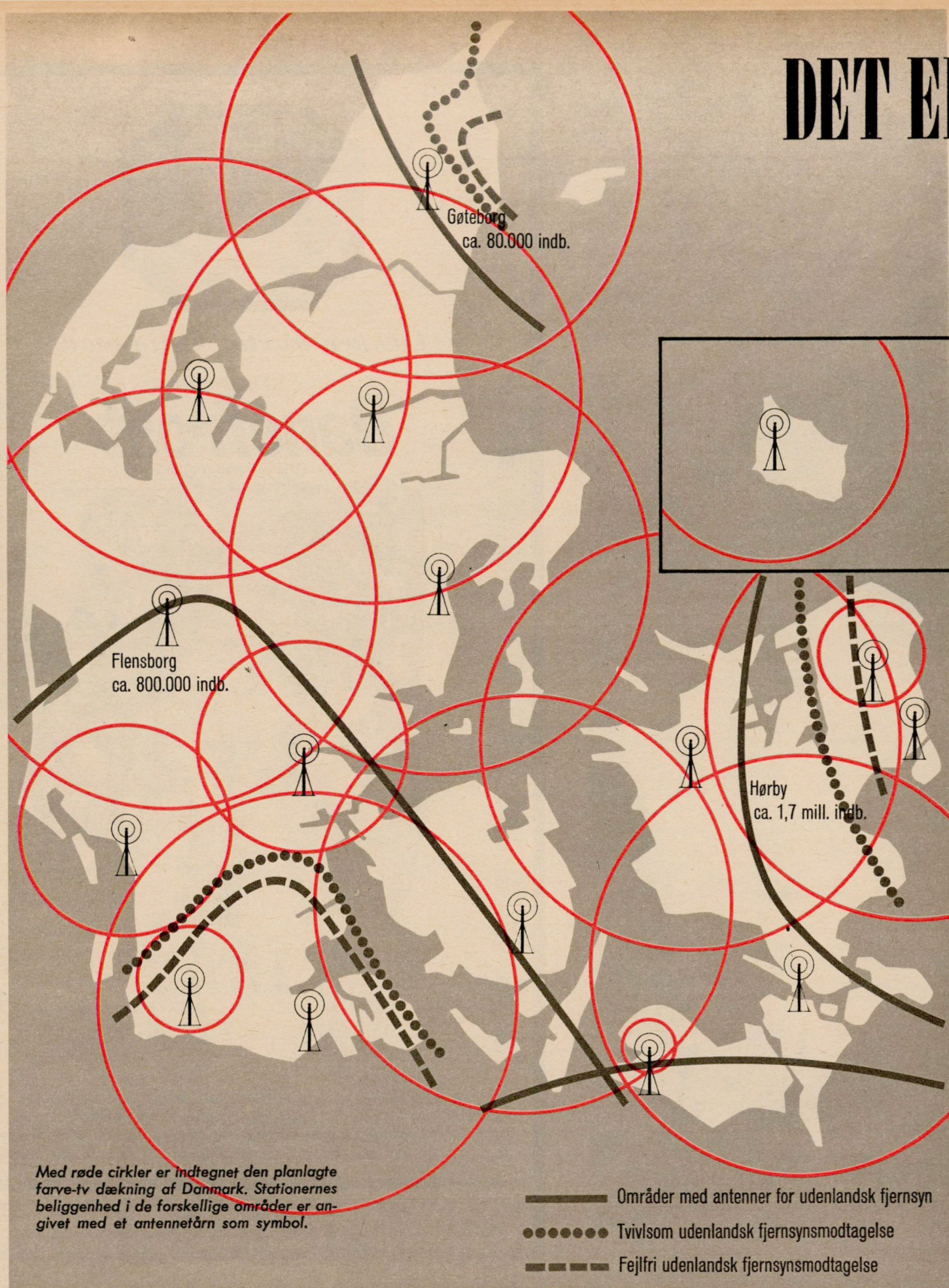
Danefrost er dybfrost, når det er bedst - lækre, friske, første classes madvarer med alle næringsstofferne forsegled! Kød, fisk, fjørkræ, frugt, grønt, is, bagværk og færdige middagsretter - vær's'go, frysedisken er Deres! Masser af ideer, masser af lækkerier, masser af penge at spare ... Ja, ikke sandt, Danefrost gør det vel nok let at lave god og nærende mad!

BRUGSEN

anretninger. Der skal blot en lille
ien kan sættes i sving. Her er
riften står på foranstående side.

DET ER

SVÆRT AT SE, HVEM DER KAN SE HVAD

DET GAMLE ord om, at det som naboen har, er bedre end ens eget, gælder også inden for fjernsynsområdet. Folk, der har mulighed for at se udenlandsk fjernsyn, er ofte tilbøjelige til at hævde, at de danske programmer langt fra kan stå mål med de fremmede.

Men ikke nok dermed. De er oven i købet tilbøjelige til at ville nøjes med en ringere teknisk kvalitet, når de ser Sverige og Tyskland fremfor Danmark. Det kan post- og telegrafvæsenets teknikere tale med om. De har, skønt opgaven er overordentlig vanskelig, så nogenlunde kortlagt modtagemulighederne for de forskellige programmer.

Men de har desuden studeret de faktiske antenneforhold og fundet ud af, at fjernseerne uden for områder, hvor det rent teknisk skulle være muligt at modtage udenlandske programmer af blot nogenlunde teknisk kvalitet, i påfaldende stort antal indstillet sig på at se disse fremmede programmer.

Et groft billede af denne situation fremgår af de sorte streger på kortet til venstre, henholdsvis på Sjælland, i Nord- og Sydjylland. Disse opstregninger bygger hovedsagelig på teknikernes målinger og iagttagelser. Man ser, at der på Sjælland er registreret fællesantenneanlæg (—) for modtagning af udenlandsk fjernsyn inden for en grænse, der rækker fra Nykøbing Sjælland, langs Isefjorden, midt ned gennem øen og langs en bue ud mod Præstø og tværs over Møn. I Nordjylland går linien, inden for hvilken man er indstillet på at se svensk tv, fra Hirtshals via Hjørring til et sted på Østkysten lige nord for Limfjorden. Og endelig rækker grænsen for danske fjernseere, som har etableret sig med modtagning af vesttysk tv for øje, fra Ringkøbing fjord helt op til Herning og derfra i en linie skråt nedover til nordsiden af Vejle fjord og videre tværs over Fyn om trent fra Bogense til Svendborg samt tværs over Langeland midt gennem Rudkøbing.

Inden for disse tre områder bor respektive ca. 1,7 mill., 80.000 og 800.000 mennesker. Men ser man nu på kortets øvrige afgrænsninger, der angiver hvilke områder, teknikerne anser modtageforholdene for henholdsvis gode (— — —) og betinget gode (—), vil man se, at der er meget store afvigelser. Dette hænger ganske enkelt sammen med, at fjernseerne er langt mindre kritiske i deres krav til den tekniske kvalitet end sagkundskaben, der slet ikke har villet tage hensyn til det østtyske og det norske fjernsyn, som vitterligt „kappes“, respektive på det sydligste Lolland-Falster og i det nordligste Jylland.

EN KORTLÆGNING er i det hele taget en vanskelig opgave. Det er i virkeligheden meget svært at se, hvem der kan se hvad, fordi fjernsynsmodtagning er et kompliceret og følsomt foretagende, stærkt afhængig af mange variable faktorer. Det kan f. eks. meget vel tænkes, at en seer

i et område, der på kortet er angivet som egnet for god modtagelse af svensk tv, overhovedet ikke vil kunne fange noget acceptabelt på skærmen — selv ikke med det bedst tænkelige udstyr.

Og omvendt kan der i områder uden for de af teknikerne anbefalede sidde mange danske fjernseere, som modtager tyske, svenske eller andre programmer lige så klare som de hjemlige.

Civilingeniør I. Lønberg, der på post- og telegrafvæsenets vegne har beskæftiget sig indgående med disse problemer, forsøger så teknisk som muligt at forklare lidt om problemerne. Teknikerne må holde sig til, hvad de kan måle, og det vil f. eks. sige feltstyrken, som veksler både efter tid og sted. De tidsmæssige variationer er større, jo længere man fjerner sig fra senderstationen og skyldes som regel meteorologiske forhold. De

røg i køkkenet på Mor's Dag.

Monogram til mor - det går man aldrig fejl af, hvis hun ellers har smag for en god cigarillos. Monogram er den helt rigtige Mors Dag's gave (spørg bare mor!).

MONOGRAM CIGARILLOS

Æske med 10 stk.	4,50
Blikæske med 20 stk.	9,00
Kasse med 50 stk.	22,50

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

»Feriepaletten« er fyldt med farvestrålende rejser bl. a. til

Italien

HER VENTER
MAN DEM!

RIVIERAEN

8 dages flyrejser til Spotorno. Incl. lufthavns-
skatter – fra

575.-

ROM • VENEZIA • FIRENZE

10 dages togrejser til Rom

695.-

17 dages togrejser til Rom og Venezia

995.-

17 dages togrejser til Rom og Firenze

(Priserne er incl. liggevogn)

985.-

GARDASØEN

8 dages flyrejser til Maderno. Incl. lufthavns-
skatter – fra

595.-

8 dages flyrejser til Desenzano. Incl. lufthavns-
skatter – fra

585.-

10 dages togrejser til Sirmione. Incl. liggevogn

625.-

LAGO MAGGIORE

10 dages togrejser til Baveno. Incl. liggevogn ..

655.-

Ring eller skriv efter rejseprogrammet »Feriepaletten 1967«

 COMUS

REJSEBUREAU

Nørrevold 15 . København K.
Telf. (0154) Minerva 6150

stedsmæssige variationer er afhængige af de topografiske forhold helt ned i den lille målestok, idet reflekser fra terrængenstande og bygninger kan influere så stærkt, at det i visse tilfælde kan ændre modtageforholdene afgørende, om man flytter antennen en halv meter eller så til en af siderne. Man har her efter ikke andre muligheder for at udarbejde kortene end på basis af målinger i forhold til en beregnet *middelværdi*. Og denne er det, som man ser på kortene, hvis linier angiver områder med henholdsvis gode og bedtget gode modtageforhold.

Dertil kommer en helt anden side af sagen, siger ingeniør Lønberg. Vi anvender nødvendigvis den samme målestok for danske og udenlandske fjernsynsprogrammer, men seerne bruger den meget store, når de skal vurdere de danske programmer, som ikke kan blive gode nok, fordi de jo betaler for dem. Derimod er de glade og tilfredse, når de kan se udenlandsk tv af en teknisk ringere kvalitet – måske endda kun engang imellem. Det er jo noget, de får gratis.

Det vil sige, i virkeligheden er der tale om et paradoks, for mange har jo netop ofret ikke uvæsentlige beløb på indretningen af kostbare antenneanlæg til modtagning af de udenlandske programmer i områder, hvor vi ikke vil anbefale det. Men de betragter det nok som en slags hobby.

Flere gange i samtalen løb vnder ingeniør Lønberg tilbage til spørgsmålet om den tekniske kvalitet, som seerne efter hans mening ikke lægger tilstrækkelig stor vægt på. Men det bliver helt anderledes, når vi får farvefjernsynet. Det sort-hvide billede opfattes nemlig i almindelighed som en kunstig gengivelse, men af farvebilledet forlanger folk – som man har set det med farvefilm – en naturtro gengivelse, og den mindste afvigelse bliver straks kritiseret.

HVORNÅR får vi farvefjernsyn herhjemme?

– Det er et rent politisk spørgsmål, men forsøgene kommer antagelig i gang i begyndelsen af maj. Kasserne er allerede stillet op, og man er i gang med antennenmonteringen på Gladsaxe-senderen. Noget spændende i den forstand skal seerne nu ikke vente sig af farveforsøgene. Der bliver blot tale om udsendelse af en slags lodret regnbue i form af en række farvebjælker.

Men der skal vel efterhånden nok komme farvefjernsynsseere i de sydlige dele af Jylland. For den 25. august kl. 18 begynder tysk tv program II at sende farveprogrammer – ganske vist kun reklamer, idet den egentlige tyske farve-tv premiere først finder sted nogen tid efter.

Det kan tilføjes, at FDB sammen med de til FDB knyttede teknikere allerede er i gang med afprøvning af forskellige typer i farve-tv-modtagere med henblik på salg i de områder, hvor det først kan blive aktuelt. Vi skal i et senere nummer vende tilbage til dette spørgsmål.

Niels Felt.

»Ja, det er vel nok
alle tiders margarine!
Du skulle bare
ha' set den kage,
jeg bagte forleden
med Tre Kroner margarine
- den var væk
i løbet af nul-komma-fem!«

»Efter jeg er begyndt
at bruge Tre Kroner
margarine, er det ikke
mere nogen sag
at få fiskefiletterne
sprøde og gyldne...«

Alt lykkes med Tre Kroner margarine - den gyldne prik over
al god mad! Tre Kroner margarine er uovertruffen til steg-
ning og bagning - takket være sin fine, ensartede kvalitet, der
giver et lækkert, gyldent resultat **hver** gang! Prøv selv den
stegesikre Tre Kroner margarine næste gang - De vil blive
forbavset over, **hvor** meget den betyder for Deres gode mad!

TRE KRONER MARGARINE
- den gyldne prik over al god mad

BRUGSEN

SYDAFRIKANSK HVERDAG

Foto-reportage af Ernest Cole

GULD- MINENS slave- arbejdere

Med sine fingeraftryk på en trykt blanket binder arbejderen på billedet til venstre sig til mindst et års arbejde i en sydafrikansk guldmine. På billedet herunder venter en lang kø af andre, afrikanske arbejdere med kontrakten i hånden på at komme ind og „skrive under“.

De fleste nye guldminearbejdere rekrutteres blandt stammefolk i Sydafrikas mere afsides egne eller i andre afrikanske stater som *Malawi* og *Zambia*. Få af dem har noget klart begreb om, hvad det er, de har ladet sig engagere til. De vil opdage, at det på det nærmeste er en slave-tilværelse. I kontraktperioden betragtes det som en kriminel forbrydelse, hvis en arbejder forlader arbejdet i minen. Lønnen er i danske penge ca. tre kroner om dagen – for otte timers arbejde i en minegang. Betaling for arbejdstøj og de tæpper, som udleveres, bliver trukket fra lønnen.

Sfraks ser ankomsten til mine, føges de nye arbejdere gennem en serie lægeundersøgelser, som skal sikre, at de er i så god fysisk form, at de kan levere selskabet fuld valuta for lønnen. Ved kontraktens udløb er selskabet ikke interesseret i sundhedstilstanden. Mange arbejdere får deres helbred ødelagt i løbet af en arbejdsperiode. F. eks. er lungesygdomme meget almindelige på grund af det indåndede støv. Et stort antal arbejdere ser aldrig deres fjerne hjemstavn igen – eller vender blot hjem for at dø.

Kontrakten forpligter mineselskabet til at holde arbejdsstyrken med kost, men middagen serveres med en skovl, som det ses på billedet herover, og maden er desuden af så ringe kvalitet, at mange arbejdere foretrækker selv at tilberede deres måltider. Så har arbejdsgiveren sparet de penge.

Selv i velstående herskabshjem kan man komme ud for, at de farvede tjenestefolks boliger er „møbleret“ med frugtkasser, og at der anvendes aviser i stedet for tæpper. I de fleste hjem med tjenestefolk laves én slags mad til „herskabet“ og en anden slags til tyendet. Johannesburgs forretninger sælger særligt ringe og billigt kød under betegnelsen „Boy's meat“, hvilket nærmest må oversættes ved „Kød til tyende“ – og det er i Sydafrika underforstået, at tjenestefolk er sorte.

Race-diskrimineringen rammer også asiater – omend ikke fuldt så hårdt som afrikanere. Dog betragtes japanere som „hvide“. Sydafrika har nemlig omfattende handelsforbindelser med Japan – og når der er tilstrækkeligt mange penge med i spillet, må principperne jo viae.

Til sove- og dagligstue får de sorte guldminearbejdere anvist lokaler som det, man ser ind i på billedet til venstre. Et rum på tre gange otte meter skal huse tyve mand. De sover på en slags brikse, hvor underlaget er af beton. Noget sted at gemme personlige ejendele har de ikke – og om noget privatliv er der slet ikke tale. Ved ansættelsen advares arbejderne indtrængende imod at søge adspredelse uden for mine i fritiden. Det ville kunne lede dem i fristelse, mener mineselskabet.

At mange arbejdere under disse levevilkår forfalder til drik, er vel ikke helt uforståeligt. Da indtægterne er så små, som de er, foretrækker de fleste en bar af denne type (billederne til venstre), hvor spiritus'en er billig – og kvaliteten derefter. Myndighederne ser helst, at de farvede drikker Bantu-øl (Bantu har i Sydafrika samme undertone som f. eks. ordet nigger). Overskuddet ved salg heraf går nemlig til kommunerne – og disse penge udgør i reglen det eneste tilskud, de yder til socialt velfærdsarbejde blandt de farvede.

Et af de få alternativer til den trøstesløse tilværelse, som er skildret i denne billedserie, er et liv som *tsotsi* – d.v.s. en erhvervsmæssig forbyrder, der lever af overfald, tyveri, narkotikahandel o. l. Ernest Cole har taget de to unge mænd til højre med i sin billedreportage som karakteristiske *tsotsi*-typer. De hvide sydafrikanere forsøger at benytte enhver forbrydelse begået af en neger som en retfærdiggørelse for apartheid-systemet. Men i virkeligheden, siger Cole, er *tsotsierne* i sig selv et produkt af den samfundsorden, de hvide sydafrikanere har skabt og den mangel på menneskeværdige fremtidsudsigter, magthaverne byder størstedelen af befolkningen.

37 på studierejse til Norge

FDBs jubilæumslegat, som blev oprettet ved 50-års jubilæet i 1946, har altid haft til formål at støtte især tillidsmedlemmernes uddannelse, f. eks. ved hjælp til studierejser i andre lande.

I de første år anvendtes jubilæumslegatets midler alene til individuelle studierejser. I de seneste år er man gået over til at gennemføre fælles studierejser. Efter et vel tilrettelagt program har deltagerne på denne måde kunnet sætte sig ind i f. eks. gennemførelsen af sammenslutningsbevægelser i vore nabolandes brugsforeningsbevægelser. Disse rejser har uden tvivl været deltagerne til stor nytte, og det har også været klart, at for sådanne fællesrejser åbnedes døre, som næppe var blevet åbnet for den individuelle studierejsende.

Den 1.-6. maj går årets studierejse til Norge. Jubilæumslegatets bestyrelse har blandt ansøgerne udvalgt følgende 22 til deltagelse i rejsen:

Inseminør *Sigv. Abildskov*, Bramdrupdam, overmontør *Anker H. Christensen*, Fåborg, overbetjent *Mads Christensen*, Nr. Snede, maskinmester *R. Durst*, Vojens, fællestillidsmand *A. B. Winther Hansen*, FDB, fru *E. Wallentin Hansen*, HB 12. kreds, uddeler *Tage Hansen*, Tullebølle, uddeler *Søren Houlberg*, Ars, skolebetjent *Evald Jacobsen*, HB Vejle, butikschef *Bjarne Kortegaard*, Helsingør, landpost *Regnar Lund*, Gelsted, maskinmester *Poul Neye*, HB Lyngby, gårdejer *Hans Nielsen*, Guderup, konsulent *Harry Vang Nielsen*, Brugsforeningen HB, uddeler *Sv. Aage Nielsen*, Dyreborg, afdelingsleder *Egon Olsen*, HB Hirtshals, inseminør *Robert Olesen*, Roslev, fhv. gårdejer *A. Kofoed Pedersen*, Nexø, uddeler *V. Løkke Pedersen*, Løgstør, kasserer *Bent Poulsen*, HB Svendborg, fru *Marie Ravn*, Kolding, kriminaloverbetjent *H. Skrydstrup*, Tønder.

Men rejseselskabet på studierejsen i Norge bliver på ialt 37 personer. Danmarks Uddelerforening har af sit eget jubilæumslegat, oprettet for få år siden ved foreningens 50 års jubilæum, ydet støtte til ti uddeleres deltagelse i årets studierejse. Tilsvarende har fem HB-afdelingsledere fra deres klubs studiefond fået støtte til deltagelse i studierejsen til Norge.

Det store selskab drager afsted med konsulent *Aage Pedersen*, FDB, og sekretær *Henning Løwe Nielsen*, Brugsforeningen HB, som rejseseledere.

etagesenge sparer plads....

Samlet pris for 2 senge,
2 madrasser og 1 sengehest

kr. **501,-**

Sælges også på HBs reelle
ratebetingelser. F. eks.:

Udb.	+ant. mdr.	åkr.	ialt
104,00	• 5	• 82,50	• 516,50
106,00	• 8	• 52,00	• 522,00
107,00	• 11	• 38,50	• 530,50
111,00	• 18	• 24,50	• 552,00

Kniber det med plads, er de fikse stabelsenge en god løsning til at hjælpe herpå. De er fremstillet af solide stålør med gavle af oliebehandlet teak. Bundene har zig-zag bølgefjedre, og madrasmålet er 80x190 cm.

Sengene kan naturligvis også anvendes enkeltvis. Mellem dem er indskudt løse forbindelsesstykker.

Pris pr. seng **124,-**

Sengehesten koster **25,-**

Polyethermadrass med
colvadurbolster **114,-**

-OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

DET ER KVALITET

Nørrebro Runddel, tlf. NO 2073 - Vesterbrogade 39, tlf. VE 8209, København

Sweet Dublin

den irske
tobakstype...

Et stop i Dublin! Med sikkert håndlag dirigerer stoute irske betjente den pulserende trafik af toetagers-busser, hestevogne, knallerter og luksusbiler i Dublins travle gader. De er solide, de ir-lændere.

mild, sød og med
herlig smag og duft..

Det kan man også se på de ting, de laver — og laver så godt, at de ikke fås bedre noget andet sted: Den lækre tweed, det fløjlsbløde mørke øl, den aromatiske whiskey og den pragtfulde pibetobak. Det er specialiteter med rod i den irske folkesjæl.

det er den med
irsk whiskey ...!

Ir-lænderne har århundredgamle traditioner i fremstilling af fin pibetobak. Med baggrund i denne tradition har en irsk tobaksmester her i Danmark komponeret Sweet Dublin Mixture af gode tobakker med lige den tilsætning af irsk whiskey, der får mildhed, sødme og fyldig aroma til at gå op i en højere enhed. Prøv Sweet Dublin! Pung kr. 4.30 — Dåse kr. 8.60

SKANDINAVISK TOBAKSKOMPAGNI

Et modepust fra

ET AF de mest bemærkelsesværdige udslag af de skiftende modeluner er, at afrikanske kvinders klædebon er blevet forbillede for en serie kjolemoder, der brat skiller sig ud fra de mere gængse påhit.

Alle Afrika-rejsende har haft lejlighed til at fryde sig over det farveglade islæt i den tropiske hverdag, som kvindernes burnusagtige kostumer udgør, navnlig i Vestafrika og frem for alt i Nigeria. Til disse kostumer bruges trykte bomuldstoffer i et utal af mønstre og farvevariationer. Den afrikanske kvindedragt lader sig ikke fuldt ud omplante til vore himmelstrøg, men har givet en værdifuld inspiration til modeskaberne, både når det gælder snit og stofvalg. Den forestående sommer vil sikkert blive stærkt præget deraf, og det synes at være et af de mest positive træk i modeudviklingen, som længe er set.

DE STOFFER, der er anvendt til kjolerne på de følgende sider, betegnes ofte som *javastoffer*. I sig selv fortæller de om en ejendommelig kulturvandring, hvori tre verdensdele: Asien, Afrika og Europa er berørt.

Kunsten at trykke mønstre på lette bomuldstoffer med brug af voks-trykvalser groede oprindeligt frem i Indien som et fornemt håndværk. Med indiske købmænd kom kunsten til Java (i det nuværende Indonesien) for mere end to hundrede år siden. Javaneseerne forædlede den indiske teknik og benyttede egne mønstre og farver i stofferne. I slutningen af 1700-tallet stod den javanesiske stoftrykkunst på sit højdepunkt.

På dette tidspunkt var den europæiske handel i Ostindien i fuldt sving. Stoffer blev indkøbt til brug for fornemme damer i Europa, men mange stoffer blev af de europæiske skipper-købmænd indkøbt i Java for derefter at blive borttasket til gengæld for proviant på Afrikas østkyst (Tanzania-området) eller på vestkysten (Nigeria-området). På denne måde blev de først indiske, senere javanesiske stoffer afrikanske.

Og i midten af 1800-tallet blev de europæiske. Med opfindelsen af en stoftrykkemaskine kom en industriel produktion af javastoffer igang i Europa med Afrika som et umætteligt marked. Maskinen var engelsk, men blev først taget i brug i Belgien. Senere erobrede englænderne både produktion og afsætning af javastofferne, da det blev dem klart, hvor stort det afrikanske marked var.

Den dag i dag bruges disse javastoffer i den afrikanske stofhandel side om side med de håndværksmæssigt fremstillede, for i hver eneste landsby i Nigeria er der en farver. På det allersidste har afrikanerne selv taget produktionen af deres „egne“ stoffer op. I den nye stat Tanzania på Afrikas østkyst er den første afrikanske stoftrykkefabrik nu sat igang og er altså den eneste fabrik, som virkelig laver *afrikanske* stoffer.

DET ER stoffer fra denne fabrik, der er anvendt til kjolerne, som ses på de følgende to sider. Dior og andre af de førende franske modenavne har også Afrika-præg over deres

AFRIKA

forårskollektioner, og i de små, men dyre modesaloner ved den franske riviera er afrikansk mode i øjeblikket det eneste, der duer.

Afrikastofferne passer nemlig som hånd i hand-ske til forårsmodens nye farveskala med et hidtil uset brug af skingrende røde, grønne, gule og orange farver. Europas kvinder skal nu lære at bruge kraftige farver. Sådan har det altid været i Afrika. Mange europæere har faktisk oplevet et helt farvechok ved det første møde med en folkevrimmel på torv eller gade i Nigeria.

I Nigeria får farveglæden et ekstra opsving, når højsæsonen sætter ind. Det sker i december, når jordnøddenhøsten er i hus, temperaturen er behagelig, og alle har penge og tid til at nyde livet. Så er der travlhed i basargaderne, hvor stofruller ligger som farvestrålende bjerge, og hvor skrædderne i det frie tramper løs på symaskinernes pedaler. Det skal gå hurtigt. En kjortel eller en skjorte eller et par bukser skal sys færdigt, mens kunden venter.

Der er modesvingninger i den del af verden lige så vel som hos os. Til jul var moden et mønster, påtrykt korte slagord i indigo og hvide farver – næsten som badeskjorten, modellen på forsiden bærer. Usælgelige var stofferne fra forrige sæson, ikke så meget på grund af farverne, men fordi deres ornamenter (regeringsmedlemmernes portrætter) havde tabt i folkeyndest.

Snittet i de nigerianske kvinders dragt har en slående lighed med europæisk mode i 1780'erne. Dragten har et stramt udringet liv med volanter på skuldre og hofter og en næsten hellang, vid kjole. Dertil bæres en kunstfærdigt opsat turban. Når kvinderne går til torvs, bærer de på hovedet deres varer i en plastickurv, og med stor sikkerhed er kurvens farve afstemt efter dragtens. Frugternes farver skaber yderligere liv i billedet, og helt fortryllende virker det, når kvinderne ovenover kurv og frugter og sig selv kaster et slør af flørlet, lilla eller rosa organza. Så bliver kvinden til en yndig, farvestrålende sky, der skrider henad vejen uden på nogen måde at være trykket af byrden på hovedet.

Mændenes dragt røber en mere behersket farveglæde. Den sædvanlige mandsdragt i Nigeria er den lange kjortel – i stærkt blå og solgule eller kridhvide farver. Når kjortelen er ekstra fin, er der broderier i halslinningen og ved lommerne. En broderet kalot sætter prikken over i'et.

FARVERNE, der foretrækkes i Østafrika, er mere mørke i tonerne, og kvindernes dragter er sjældent syet, men svøbt om kroppen.

Det er stoffer fra Østafrika, der er brugt til kjolerne på de følgende sider, mens deres snit er inspireret af den nigerianske langkjortels. Den svenske modeskaber *Raili Nyblom* er mester for kjolerne, som Samvirke har præsenteret som eksempler på den afrikanske inspiration af europæisk mode. Hun har tilpasset de afrikanske stoffer til sine snit, og hun har behændigt undgået at skære i de smukke mønstre, så de fuldkomment kommer til deres ret.

slidmand

DET SIDDER SOM DET SKAL

Hvordan De end vender og drejer Dem... SLIDMAND sidder som det skal: Alle modeller i SLIDMAND arbejdstøj er nemlig bekvemme i pasformen – og smarte i snittet. Og når SLIDMAND så tilmed er fremstillet af 4 F-mærket, sanforiseret kvalitetsstof, – ja, så er der ikke mere at betænke sig på.

Køb SLIDMAND – det holder!

Benklæder pr. par kr. **36,85**

Jakker og battlebluser pr. stk. kr. **36,85**

Naturligvis kan De også få SLIDMAND sokker i fremragende kvalitet!

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

Disse to lange kjoler har
forbillede i den nigerianske
mands-kjortel og er udført af
stof i de farver, der foretrækkes
til kjortelen, blå ell. hvide farver.

En kort og en lang
kjorteldragt, begge
syet af østafrikansk stof, også
kaldet khanga-stof. I Østafrika
bliver kvindens dragt ikke sy-
et, hun svøber stoffet om sig.

Her er naturproduktet,
den unge afrikanske kvin-
de. Hun har til sin festlige
dragt valgt dejligt, stærke far-
ver. Dragten er et smukt ek-
sempel på den farveglæde,
Nigerias kvinder er fulde af.
Der er sikkerhed i deres dri-
stige farvevalg.

I denne aftenkjole har
den svenske modeska-
ber Raili Nyblom, der er
mester for alle fem kjoler
såvel som forsidens bade-
jakke, i nogen grad forladt
den afrikanske påvirkning
og ved valg af mønster og
snit snarere søgt mod det
javesiske.

ensød hilsen på mors dag

Sig mor tak med en æske fine, rene chokolader - hun ved ikke noget bedre - af Brugsens bedste: Sweet and lovely eller Spinet - eller både og? (så bli'r hun måske så rørt, at hun selv ta'r opvasken!).

SWEET AND LOVELY - ren chokolade. Æske à 250 g **6,50**
SPINET - fineste rene chokolader. Æske à 220 g **9,50**

BRUGSEN

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

forbruger nyt

redigeret af Bodil M. Begtrup

TØJVASK

- en
under-
søgelse

For enhver interesseret i tøjvask er der spændende læsning i den undersøgelse, der fornylig er foretaget af produktivitetsudvalgets husholdningsudvalg (andre dele af undersøgelsen blev omtalt i lederartiklen side 4-5 i *Samvirke*, 1. april).

Af undersøgelsen får man at vide, hvordan der vaskes den dag i dag i velfærdsstaten Danmark, og hvad det koster i tid og penge. Hvad vasken koster i kropslid, gigt, dårlige ben, ryg og arme læser man dog ikke noget om.

200 landhusmødre har givet sig tid til ikke alene at vaske, men også til at skrive alt nøje op om:

- ✿ Tøjmængden, der vaskes.
- ✿ Om tøjet vaskes hjemme eller som hjemme + udevask.
- ✿ Hvordan tøjet vaskes.
- ✿ Hvor lang tid tøjvasken tager.
- ✿ Hvad tøjvasken koster.

Undersøgelsen fortæller også om, hvilke tekniske hjælpemidler der er til rådighed, samt om den betydning, hjælpemidlerne har for tidsforbrug og økonomi.

Undersøgelsen har virket chokerende på mange, som mente, at landhusmødrenes arbejdsvilkår er forbedret i takt med landmændenes. Det er de langt fra altid. Kvinder er tålmodige og beskedne.

TEKNISKE HJÆLPEMIDLER

I omkring seksten af de to hundrede landbohjem, der deltog i undersøgelsen, er der ikke indlagt

vand. Det er især på de små brug, man savner denne første betingelse for at lette tøjvasken. I den anden ende af skalaen finder man lige så mange landbohjem med helautomatisk vaskemaskine. Det er især de større familier med børn, der har denne lettelse i vasken. I godt 150 af de 200 hjem er der gruekedel, og den benyttes også af langt de fleste, selv om de også har en eller anden form for vaskemaskine. Godt halvdelen af alle hjem har vaskemaskine af en eller anden art. Næsten alle hjem har en almindelig rulle, men kun i to af de 200 hjem er der en varmerulle. Hvor mange af disse ruller, der benyttes, er ikke oplyst i undersøgelsen, men da man ved, at landhusmoderen sjældent sender tøj ud til rulning, anvendes rullerne sikkert alle steder, hvor alt tøj vaskes hjemme.

HVORDAN UDFØRES VASKEN

I omkring 125 af de 200 hjem, der deltog i undersøgelsen, vaskes alt tøj hjemme. Fra fyrre hjem sendes noget tøj til færdigvask, og fra 25 hjem sendes noget tøj til vådvask.

Vaskemetoderne i de hjem, hvor alt tøj vaskes hjemme, fordeles sig således:

- ✿ 13 pct. af hjemmene vasker alt tøjet i hånden (altså med brug af gruekedel).
- ✿ 43 pct. af hjemmene vasker i vaskemaskine plus håndvask.
- ✿ 44 pct. af hjemmene vasker udelukkende i vaskemaskine (finvask vaskes dog i hånden).

Husstande med helautomatisk vaskemaskine vasker næsten alt i maskinen.

Husstande med ikke automatiske maskiner vasker lige så tit i hånd som i maskine. Dette kan skyldes, at det går lige så hurtigt at vaske i hånd som i maskine, hvis denne ikke udnyttes fuldt ud.

TIDS- FORBRUGET

Blandt undersøgelsens mange oplysninger om tidsforbruget til tøjvask skal omtales, hvor lang tid, der er brugt til at vaske den samme mængde tøj i håndvask og i helautomatisk vaskemaskine!

✿ Familien, der vasker alt i hånden, bruger årligt 154 timer til vasken (heri iberegnet sortering,

iblodsætning, vask, vridning, op-hængning og nedtagning). 154 timer vil sige det samme som 22 7-timers arbejdsdage, hvis vi havde talt om industriarbejde.

Med en helautomatisk vaskemaskine plus lidt håndvask tager den samme tøjmenge til vask ialt 58 timer (eller godt otte arbejdsdage).

✗ Ved at gå over til brug af helautomatisk vaskemaskine, er der store besparelser i tid og fysisk energi at hente. Ifølge rapporten er den tidbesparende faktor med ikke-automatiseret vaskemaskine ret beskedet. I visse tilfælde er tidsbesparelsen endog negativ, men kræfterne vil en vaskemaskine dog altid spare på.

En anden tidsberegning viser, hvor mange minutter det tager at vaske eet kilo tøj:

Helautomatisk vaske-	
maskine	13 min.
Rotor	23 min.
Vaskestol	24 min.
Vask i hånden	27 min.

HVAD SPARES VED SELV AT VASKE?

Vurderingen af husmoderens indsats i penge ved selv at vaske tøjet kan kun være retningsgivende, hedder det i undersøgelsen. Beregningerne hviler på, hvad et års tøjvask koster, vasket ude som rullevask, og hvad den samme mængde tøj vil koste, vasket hjemme i hånden eller i maskine plus håndkraft. For hjemme-

Tabellen oplyser kun om, hvad der er sparet eller tjent. Spørgsmålet for den enkelte må så blive, hvad denne besparelse eller indtægt koster i fysisk belastning, og om den tid, der bruges eventuelt kunne være anvendt til noget andet, mindre krævende, eller måske mere indbringende arbejde – eller til tiltrængt hvile.

	Rotor	Vaskestol	Helautomatisk	Håndvask
Timeløn ved vask af 225 kg*)	3,62	3,44	3,49	5,16
Dette svarer til en årlig indtjening på	311,00	309,00	170,00	522,00
Hertil bruges i tid pr. år (timer)	86	90	49	101
Timeløn ved vask af 325 kg**)	4,30	4,05	5,51	5,16
Dette svarer til en årlig indtjening på	535,00	527,00	388,00	754,00
Hertil bruges i tid pr. år (timer)	125	130	70	150

*) 225 kilo tøj svarer cirka til, hvad en familie på to voksne uden børn vasker på en maskine om året.

**) 325 kilo tøj svarer cirka til den årlige maskinvask for en familie med tre voksne og et barn over to år.

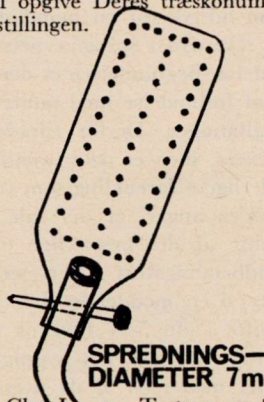
vaskens vedkommende er alle omkostninger medtaget (det vil altså sige forrentning og afskrivning på maskineriet foruden strøm, vaskemidler m. m.) Differencen mellem udevaskeprisen og omkostningerne ved hjemmewask er den sum, husmoderen sparer eller tjener ved selv at vaske tøjet. Når beløbet divideres med antallet af hendes arbejdstimer, fås husmoderens timeløn for vasken.

Undersøgelsen af tøjvask i danske landhusholdninger, der her er kort refereret, er foretaget af foranledning af landbrugsministeriets produktivitetsudvalgs husholdningsudvalg. Formand for dette er *Rigmor Pindstrup*, der selv er landhusmoder. Selve undersøgelsen er foretaget af lektor *Bjørn Engen* ved instituttet for markedsøkonomi på handelshøjskolen i Aarhus.

Svar

Vi bruger FDB's gummisåler nr. 25 99 60 til at sætte under træskoene, men vi glider med dem i staldgangen, eller hvor der er vådt. Kunne sålerne ikke fremstilles skridsikre med riller i? Kvaliteten er ellers god nok, skriver Kaj Andersen, Rode pr. Vig.

Gummisåler kan ikke fås skridsikre, men *skridsikre plastsåler* kan gennem Brugsens bestilles på FDB's træskoafdeling, Artillerivej 86, København S. De koster 6-7 kr., efter størrelsen, og De skal opgive Deres træskonummer ved bestillingen.

Jens Chr. Larsen, Tastrup pr. Sønderholm, sendte os ifjor tekst og tegning til en vandspreder lavet af en Nurenflaske med en spredediameter på 7 meter. Der bores ca. 15 huller i tre rækker (ialt 45 huller) i flaskens sider og 6 huller foroven og forneden. Slangen sættes ned i flasken og fæstnes med et søm. Se tegningen. Vi har ikke prøvet vandsprederen, men ideen synes at være brugbar, og da vi har fået tilsvarende forslag fra et par andre fingerfærdige folk, bringer vi det med tak videre.

FORBEDRET BILLIGERE

FDB's fortrinlige, helautomatiske *Major-vaskemaskine* fås nu i en ny og yderligere forbedret model.

Med den nye Majorvaskemaskine er der nu følgende muligheder: *Kogevask 100°*. *Varmvask 60°*. *Strygeletvask 60° og 90°*. *Finvask 40°*. *Uldvask 30°*. *Særskilt centrifugering*. Dette er, hvad der er brug for til al slags tøjvask.

På *strygeletprogrammet 90°* vaskes alt kogefast, strygeletbehandlet bomuld samt hvid og kogeægte hør.

Ved begge strygeletprogrammer og finvaskeprogrammet bliver *sidste* hold skyllevand i maskinen af hensyn til det tøj, der skal hænges drivvådt til tørre. Herved opnås den fordel, at tøjet kan blive liggende i maskinen, hvis der ikke kan ventes, til vasken er færdig. Når det strygelette tøj eller finvasken skal tages ud af maskinen, stilles den om til pumpen, som så tømmer vandet ud. Maskinens dør kan ikke åbnes, før dette er sket.

Endvidere kan den nye Majorvaskemaskine *centrifugere selvstændigt*. Man kan altså centrifugere tøj, der er vasket i hånden og helt uafhængigt af maskinens vaskeprogrammer.

Kogevaskprogrammet på 100° betyder en større vaskeeffektivitet. *Skylleprogrammet* leverer fem skyl.

Endelig skal den nye, dobbelte sæbeautomat nævnes. Den er indrettet således, at der *samtidigt* kan påfyldes forvaskemiddel (Ny

Panzym) og klarvaskemiddel (Super Blenda). Når maskinen har taget vand ind til forvasken, hæld skyllemidlet Topping i den specielle beholder, som sidder i sæbeautomaten, og maskinen tilsætter derefter automatisk skyllemidlet til sidste hold skyllevand.

Brugsforeningen har brochurer om Major-vaskemaskinen med alle oplysninger om dens vaske-

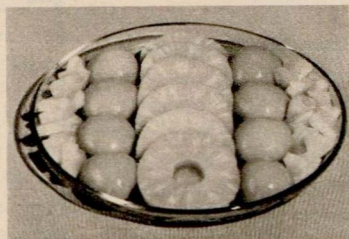
programmer, kapacitet (3-4 kilo tøj), installationsomkostninger (der ikke er indbefattet i maskinens pris), el-tilslutning, pris og garanti. Bemærk, at der er et års garanti på Major-vaskemaskinen, og at eventuelle transportomkostninger er indbefattet i garantien.

Trods de mange forbedringer får De den nye Majorvaskemaskine for kun 1980 kr.

TIPS OM NYT OG GAMMELT

ENDNU en *ny klud*. Den er af otte lag sammennittet cellstof, og den er svensk og hedder AL-KLUD. I vore smid-væk-tider må man også have klude, der kasseres efter få ganges brug. Helt dum er den nu ikke, for den kan skylles og vrides mange gange op efter brug uden at gå itu, uden at fnugge eller smuldre. Den er god til meget snavsede køkkenredskaber, komfur, kogekar, gummistøvler og lignende, man nødtigst smuder sine rigtige klude til med. Det er også praktisk at have en pakke liggende i bilen og en i sommerhuset, og til rejser og udflugter med telt og kogegrej har den virkelig en mission. En pakke med 15 AL-KLUDE koster 1,45 kr.

Svesker, Ananas og Fersken er ikke ligefrem nyheder, men netop på denne årstid er det godt at huske på dem, for de leverer os hurtigt, nemme og billige desserter.

Ved De, at ananas og fersken koster det samme i dag som for ti år siden i kroner og ører? I virkeligheden er de blevet billigere, for vores krone er desværre blevet mindre værd.

Sveskegrød og henkogt frugt fra dåsen kender vi næsten for godt. Men *Kathrineblommekage*, en rigtig oldemorsdessert, er den ikke gået i glemmebogen? Det er en lækkerbisk, som ikke ta'r lang tid. Byt stenen i kogte svesker med en halv eller hel, smuttet mandel. Læg sveskerne i et ildfast, smørsmurt fad. Lav en æggestand af 4 hele æg, vanille, sukker og ½ liter mælk eller mælk + fløde. Hæld den over sve-

skerne, men de skal kun knapt dækkes. Bag kagen i ovnen til æggestanden er stiv og let gylden. Server den lunkent med flødeskum til.

Ananas og fersken kan sløres med en *halvflydende gelé* lavet af saften. Brug 2½ blad husblas til ¼ liter saft, og giv en god råcreme til. Eventuelt drysses letristede mandelflager over geleen (mandlerne ristes på tør pande).

I Brugsens bagværksafdeling er der kommet *Honningbomber*.

Uheldigvis glemte man at skrive på emballagen, at honningbomber skal flækkes og smøres med smør. Hvis bomberne er blevet hårde og tørre, skal de blot lægges i en kagedåse med et stykke friskt rugbrød, så bliver de fine igen i løbet af et døgn.

Farin eller puddersukker kan også blive hårdt. Erfarne husmødre ved, at her gør en lille hummel rugbrød også underværker, men de mange breve jeg har fået med klager over hårdt puddersukker viser, at langt fra alle kender denne lille fidus. Hæld altid puddersukkeret på en dåse med tætsluttende låg, f. eks. en tom cirkel-vacdåse, og bliver det alligevel hårdt, så læg en tyk skive rugbrød ved. Det er sjovt at se, hvor blødt og medgørligt det genstridige sukker bliver.

Tykmælk bliver altid god, hvis skålen lunkes, en spiseskefuld kærnemælk tilsættes mælken, og skålen stilles lunt et sted, hvor den står roligt, til den er stivnet. Stil tykmælken en time i køleskabet, inden den skal spises.

DE ALLERMINDSTES ALLERBEDSTE VEN

Det er sådan, den lille kan li' sin sut: den bli'r aldrig flad, og den kan ikke bides i stykker - fordi TEDDY er den eneste sut med ventil og skumgummi-indlæg! ...Vogt Dem for efterligninger.

Skumgummi-indlæg ventil

Dansk patent nr. 93868

TRÆT TØJ
BLI'R SOM NYT
og strygningen går som en leg
med

crackfree
vaskestivelse

HULRIK, KOTEL, SANITØR

det lyder som øregas

DETTE skal ikke være noget forsøg på at tage gas på læseren, hvilket udtryk forlængst er gledet så effektivt ind i hverdagssproget, at næppe nogen vil undre sig over dets betydning. Ej heller er det tanken med denne artikel at skære tingene ud i pap, bøj dem i neon, endsige hugge dem i runer. Men sproget udvikler sig disse år, ikke mindst med hyppige lån og mistolkninger fra andre tungenål, i et sådant tempo, at det kan være svært at følge med. Og der kommer så mange opfindelser og nyskabelser, der alle kræver egne betegnelser, at det danske sprog løber risikoen for at blive et sammensurium af låneord og hjemmegjorte gloser.

Ingen vil kunne standse udviklingen, for sproget er noget levende, der bestandigt former sig, men det er nok hensigtsmæssigt at påkalde en vis besindelse og eftertanke. I forvejen klages der i vore dage så meget over kommunikationsvanskelighederne, altså meddelelsesproblemerne. Vi har sværere og sværere ved at udtrykke os over for andre, så vi bliver forstået i den mening, hvori vi har udtalt os. Der synes at være noget selvmodsigende i, at des mere vi låner fra hinanden i bestræbelserne på at gøre sprogene internationalt forståelige, des hastigere nærmer vi os de tilstande, som førte til, at babelstårnet aldrig blev bygget færdigt.

Blandt de instanser, som gør en indsats for at vejlede, er Dansk Sprognævn, der virker i nært samarbejde med tilsvarende organisationer i de øvrige nordiske lande. Nævnet følger nøje udviklingen i det danske sprog, registrerer med omhu nyskabelser og besvarer spørgsmål fra alle, som ønsker klaring på sproglige problemer. Der er, det må straks understreges, ikke tale om nogen fanatisk organisation af strengt puritansk tilsnit. Dansk Sprognævn støjes med i visse tilfælde af anbefale det ene ord eller det ene udtryk frem for det andet - eller rettere sagt at fraråde det andet for det ene.

HULRIK, kotel og sanitør er tre af de mange ord, som inden for perioden 1963-65 er registreret på vej ind i det danske sprog. De to første anvendes om betegnelser for nyskabelser og har ikke givet anled-

ning til advarende bemærkninger, mens sanitøren, der er „opfundet“ af civilingeniør Alfred Born som udtryk for en mandlig rengøringsassistent, ikke nyder sprognævnets ubetingede anerkendelse. Begrundelsen er den, at begrebet ikke har forbindelse med sanitets- eller sanitære installationer. Derfor tilråder man rengøringsassistent, men er ikke uvenlig stemt overfor en yderligere forenkling som rengører.

Hvad hulrik'en angår, er der tale om en sammentrækning af det besværlige ord hul-kortregningsindbetalingskort. Den er første gang registreret i en meddelelse fra Sygekassen for Gentofte i efteråret 1962 og er allerede blevet brugt tilstrækkeligt hyppigt til, at den er kommet med i en af de nyere fremmedordbøger.

Det samme gælder kotellet - en parallel til motel og flytel, i det mindste rent orddannelsesmæssigt set. Det dækker nemlig over betegnelsen for en slags stordriftsstalde, hvor køerne ligefrem indgår som en art maskiner, og dermed turde sammenligningen med hoteller for motorrejsende og flyvepassagerer ophøre. At man også kan se det stavet cotel må antages at være udtryk for en art snobberi for det engelske.

FLERE mundrette danske udtryk har i de senere år vundet indpas i sproget som udtryk for nyskabelser på det ene eller andet område. Tag som eksempel blot indkøbsvognen - et udmærket og forklarende udtryk for de tasker på hjulstel, som husmødrene anvender, når de går i byen og skal hente mange varer med hjem. Sprognævnet har noteret glosen i Samvirke første gang for knap fire år siden. I dag har vi fornemmelsen af, at det ord har eksisteret meget længe, og ingen vil falde på at føle det fremmed eller kunstigt.

At eksisterende ord kan skifte mening ved at blive anvendt i andre betydninger end den oprindelige, er der mange eksempler på, og de går ikke sjældent i den humoristisk betegnede retning. Udtrykket at tage gas på er karakteristisk, men måske allerede ved at være lidt forældet, eftersom ungdommen i dag foretrækker i stedet at tage strøm - vel nok en idéassociation til pigtrådsorkestrenes elektriske

guitarer. Øregassen har imidlertid fået lov til at leve usvækket som udtryk for tom snak, praleri eller overdrivelser.

For nu at vende tilbage til *pigtråd* og *pop* (en forkortelse og betydningsmæssig fordrejning af ordet populær), så finder vi som eksempel på den humoristiske betydningsglidning tidligere tiders burfugl i en helt ny skikkelse: papegøjen er uden nogen mening udover den lydmæssige blevet til en refrainsanger eller en musiker, der spiller pop-musik – en *poppe-dreng*, som det næppe nytter at tilbyde en sukkerknald.

DANSK SPROGNÆVN har i løbet af to år registreret halvtrediehundrede nye ord, sammensætninger, afledninger, betydningsanvendelser og forkortelser. Det er i virkeligheden et ganske godt udtryk for hvilken bevægelse, der bestandig er i sproget. Påvirkningen fra engelsk er stadig meget stor, og man finder dels engelske gloser anvendt direkte: *beat*, *eskalation*, *happening*, *stresse* og *strippe*, dels oversættelser: *arbejdsfrokost*, *gørdet-selv*, *statussymbol* og *topløs* samt sammensætninger med f. eks. *heltids-*. Også fra norsk og svensk hentes nydannelser. Det gælder ord som *efterslæb*, *indslag*, *punktskat*, *tillægspension* og *tilvalgsskole*, der i modsætning til f. eks. *ragnar* og *diske* har været genstand for en vis fordanskning.

Skønt listen er lang, er mange af ordene allerede almindelig kendt, og betydningen af andre kan man uden videre slutte sig til. Alligevel bliver der for de fleste nok endda at studse over. Hvem tænker vel på, at *antimusik* også er en slags musik eller i det mindste en form for lydkunst, som dyrkes af de mest *avancerede* (her i den ny betydning moderne). Hvor mange uden for reklameverdenen véd, at en *art-director* er en tegnestue-chef, hvilken sidstnævnte glose da også anbefales af nævnet. *ATP* kender vi efterhånden, og ingen tænker på, at det er et direkte lån fra svensk, men *AV-centraler* hvad er det? Det er centrer for opbevaring og formidling af *audio-visuelle* hjælpemidler til undervisning: film, billedbånd, gramfoner, båndoptagere og fjernsyn – medier, der bygger på en samtidig påvirkning af såvel synet som hørelsen. *Civiløkonomen* er opstået i et forsøg på at skabe ensartede nordiske betegnelser for de erhvervsøkonomer, der er udgået fra handelshøjskoler med eksamen som fe.eks. HA, HD, cand. merc. og lic. merc. – en række forkortelser, som efterhånden er gledet ind i den almindelige bevidsthed, men hvad er så en *merkonom*? Ordet er trukket sammen af merkantil og økonom, det betegner en dimittend fra et tre-årigt aftenkursus i virksomhedsledelse ved Købmandsskolen i København.

DET ER ikke enhver, som er *mindet* for fremmedord, men det er nu ikke af den grund, at nævnet fraråder anvendelsen af den engelske glose, som allerede er

stærkt udbredt. Ordet egner sig simpelt hen ikke, fordi det både med hensyn til udtale og bøjning passer dårligt i dansk. I stedet foreslås indstillet eller interesseret. *Minut-* og *milimeterdemokrati* er pudsige nyskabelser, som dækker over den omstændighed, at politiske partier uden hensyn til størrelse stilles lige i radio og fjernsyn hvad angår størrelsen af tilmålt tid i valg- og tilsvarende -udsendelser. Den meget diskuterende *moms* er en sammentrækning af mer-oms, der igen er dannet som forkortet udtryk for merværdiomsætningsafgift – vel nok et indirekte bevis på, at slige kælenavnsagtige sammentrækninger ikke altid er udtryk for populære følelser.

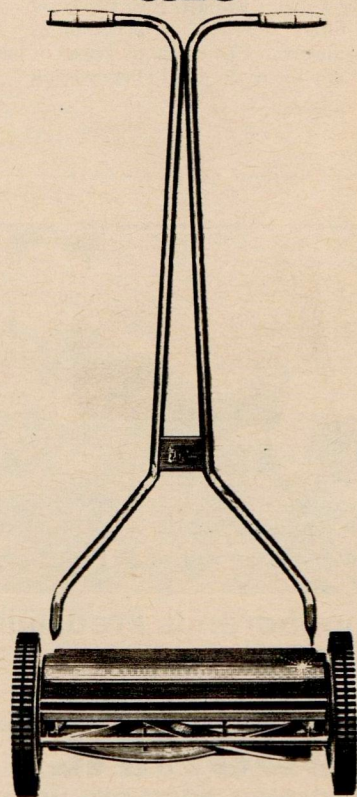
Under den fortsatte vandring gennem alfabetet vil det være forkert at overspringe et tilsyneladende uskyldigt ord som *overhøre*. Det er nemlig under påvirkning fra det engelske *overhear* og måske tillige styrket af *overvære* opstået i en helt ny betydning: at komme til at høre, tilfældigt at høre noget, hvilket unægtelig er noget ganske andet end den oprindelige mening: ikke høre. I fortegnelsen citeres følgende passus: Han sad i en sporvogn over for to damer og overhørte deres samtale, hvilket skulle betyde, at han hørte, hvad damerne sagde. Havde den anonyme *han* siddet i samme situation for blot nogle år siden, ville han overhovedet ikke have lånt damerne øre – måske fordi han havde været fordybet i en bog med henblik på stof, som han skulle overhøres, dvs. eksamineres i.

Programmøren er en ny person i samfundet, nemlig den, der tilrettelægger programmer til elektronregnemaskiner. *Reprografi* er tilsvarende en ny betegnelse for alle de former for kopiering eller reproduktion, der anvendes i kontorverdenen. *Reservefondsaktien* er opstået i forsøget på at fjerne den lidt odiose klang fra ordet friaktie. *Shake* er en modedans, men *shift* er et modeudtryk – en slags kælenavn for kjoler, der er beregnet til hjemmebrug. *Springkniven* har med forbillede i den tyske *Springmesser* og den engelske *switchblade knife* næsten helt fortrængt vor barndoms foldekniv. Kampen om *statussymbolerne* kan påføre os *stress*, selv om der på mange områder gøres meget for at lette tilværelsen, bl. a. gennem anvendelsen af *strygelet* stoffer.

Tremmekalven betegnes som et samlebåndprodukt, men tremmerne henviser ikke, pointeres det, til den boks, hvori dyret anbringes i den periode på 900 dage, hvor den opflaskes med sødmælkserstatning. Navnet hentyder alene til boksens tremmegulv. Hvad kan ikke et *æg(ge)hoved* få ud af at spekulere nærmere herover – selv er æghovedet et lån fra det engelske *egghead*, der betegner en intellektuel, verdensfjern teoretiker, hvis forklaringer den jævne læser med den sunde fornuft nok i en række tilfælde vil opfatte som det rene *øregas*.

Om ét udsagn vil de nu nok kunne enes: Vort modersmål er og bliver dejligt – i hvert fald i den forstand, at det er sprællevende og dermed både underholdende og spændende.

LYSBRO lancerer ny plæne- klipper der slår alt

Markedets smukkeste
og mest velkonstruerede plæneklipper.
Spørg derfor efter den
hos Deres forhandler
og insister på, det skal være LYSBRO

Lysbro

JORDENS BEDSTE

»...uhm -
jeg er præcis,
som kaffe skal være...«

»...og jeg er
den dejligste
kop te i verden...«

»og jeg er

Hermeseetas

...den foretrukne sødetablet...«

»Tilsammen gør vi underværker! Uden mig
ville I ikke være det, I er: tilpas sød...
liflig i aromaen... fuldstændig fri
for kalorier...! Det er jo på grund af mig,
alle tør nyde jer så ubegrænset.«

Imponerende Fredslilje
med

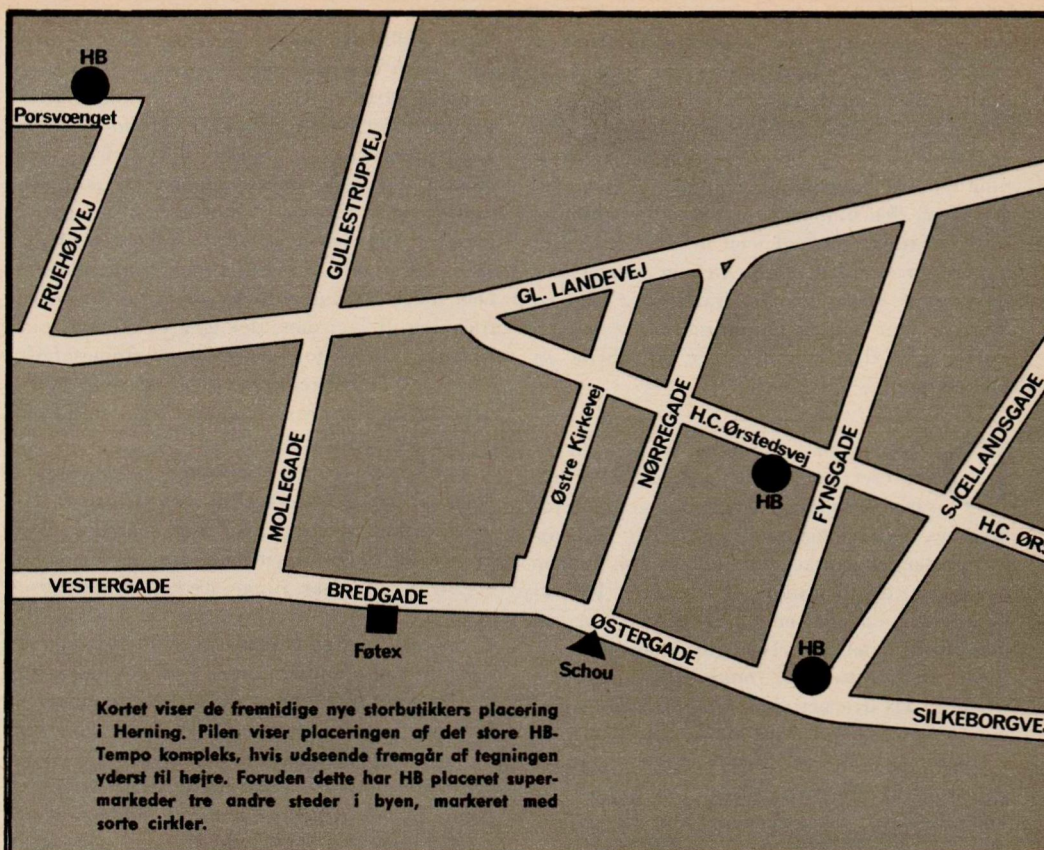
SUBSTRAL

mindst en gang om ugen!

Jeg fik min Fredslilje som ganske lille
potteplante og se selv, hvor godt
den har haft det! På forbausende
kort tid har den vokset sig stor og
kraftig med tætte, saftiggrønne blade.
Mest imponerende er det, at den
blomstrer hele tiden og sætter mas-
ser af nye knopper. Jeg er ikke i tvivl
om, at Fredsliljen trives så godt, fordi
den får SUBSTRAL mindst en gang
om ugen!

Fru Kirsten Andreassen,
Roskildevej, Glostrup.

alt hvad Deres planter
har brug for i een flaske

4 NYE VAREHU MED EN OMSÆTN

Som et eksempel på det forrygende tempo, hvormed storbutiksudviklingen foregår i en række købstæder, bringer vi i denne artikel en oversigt over, hvad der alene skal ske i Herning i de nærmest følgende år – en udvikling, der vil medføre et til det yderste anspændt konkurrenceforhold, ikke alene mellem de fire kædebutiksgiganter, men også mellem disse og detailhandlerne i by og omegn. Hele det midtjyske opland vil blive inddraget i konkurrencekampen.

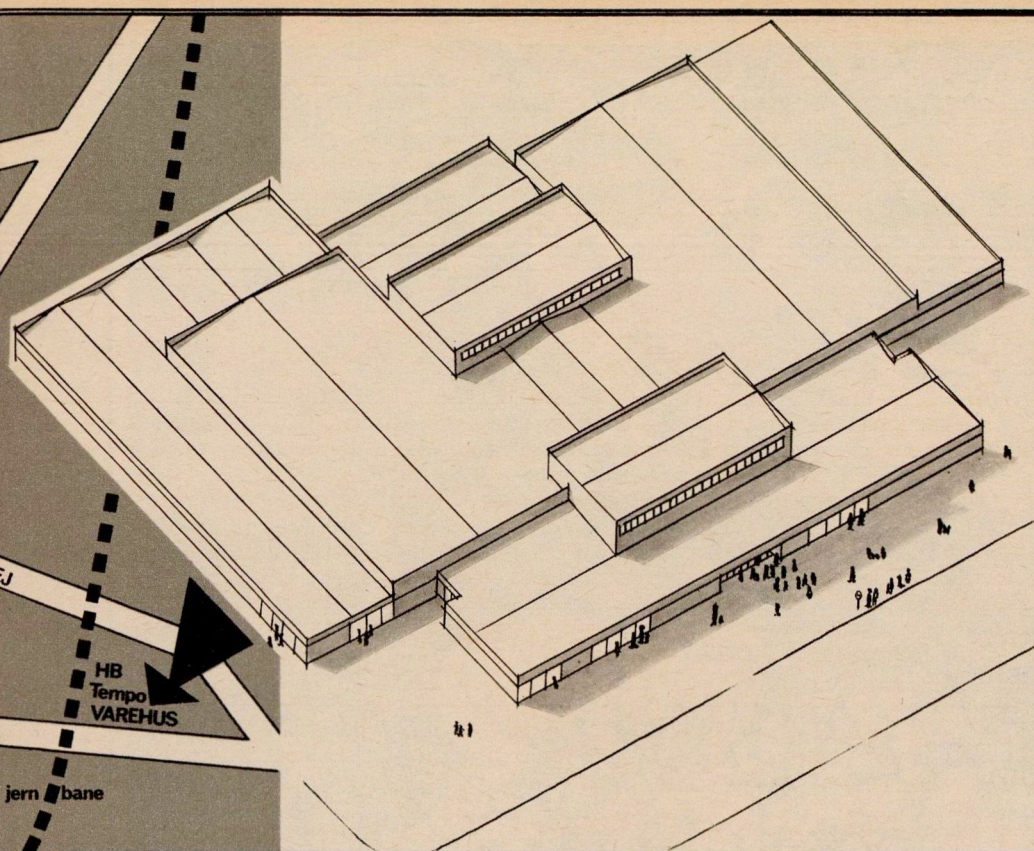
Det bliver rart at være forbruger i Herning...

Fire store varehuse vil blive placeret i byen og åbnet inden for halvandet til to år. HB og Tempo er med i kapløbet sammen med Fotex og Schou – Epa. Allerede i 1963 sikrede HB sig en grund inde i Herning på hjørnet af Sjællandsgade og Fynsgade, men som årene er gået, blev man klar over, at arealet ikke var stort nok. Man ville blive lukket inde og være uden udvidelsesmuligheder. Tempo købte et areal uden for byen og inviterede HB med på planlægningen, hvorefter der yderligere blev købt jord – et meget stort areal lige uden for byen, på Silkeborgvej i nærheden af Herning højskole. Arealet er på 90.000 m² eller 9 hektarer.

Her vil HB og Tempo opføre to varehuse og tilhørende 20 specialbutikker på i alt 10.000 m² bebygget areal. HB og Tempo's

varehuse bliver tilsammen på 7.500 m² og specialbutikkerne på tilsammen 2.500 m². Desuden bliver der et overdækket torv og arealer med gågadeatmosfære i lighed med Rosengårdscentret i Odense. Disse overdækkede arealer vil udgøre godt 2000 m², således at det samlede areal under tag bliver på i alt 12.128 m².

Som særligt tungtvejende argument for placeringen uden for byen må nævnes, at der her virkelig bliver rigelig parkeringsplads. Der anlægges parkeringsplads til 1200 biler plus et reserveareal til ca. 700 biler, hvad der jo havde været ganske umuligt inde i byen. Desuden er torvedannelsen med de ca. 20 specialbutikker et virkeligt forbrugerattraktiv. Man forhandler i øjeblikket om, hvilke brancher, der skal repræsenteres i specialbutikkerne.

SE I HERNING NG PÅ 60 MILL. KR.

Handelsområdet 40 pct. større

Man regner med, at de fire varehuse i alt vil få en omsætning på ca. 60 millioner kr. om året. Handelsområdet skønnes at blive udvidet med 35-40 procent i forhold til det nuværende. I hele Herning-handelsområdet med byen og oplandet har man kalkuleret med ca. 100.000 forbrugere. Herning vil – regner man med – have en omsætning på 240 millioner kr. i detailhandlen i 1980. Og for hele Herning-området bliver omsætningen 600 millioner kr. Naturligvis bliver der tale om en voldsom forøgelse af konkurrencen, idet Herning på et par år vil få tilgang på 50 procent af det salgsareal, man ellers skulle have haft over en snes år.

– Er der plads for fire store varehuse i Herning? har vi spurgt direktør V. Gravers Pedersen, HBs udviklingsafdeling.

– På lidt længere sigt er der så afgjort – det har vi f. eks. set, der er i Vejle, men varehusene agter ikke at give ved dørene. Vi vil betjene forbrugerne bedst muligt og udnytte lukkelovens bestemmelser med den længst mulige åbningstid. Det er muligt, at det vil gå ud over en del mindre detailhand-

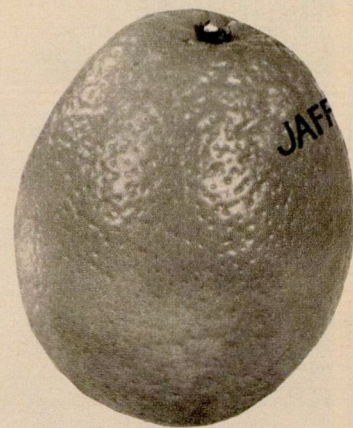
lere, men vi tror, at specialbutikkerne vil få deres chance. De vil kunne trives side om side med varehusene.

50 HB Comus-butikker 1972

Selve projekteringen af HB- og Tempo-varehusene er i gang i Stockholm, hvor Tempo har en stor arkitektafdeling, men selve indretningen af HBs comusbutik foretages her i landet. Byggeriet starter til efteråret, og varehusene opføres som 1-plansbyggeri i beton efter de mest moderne principper med separat varetilkørsel, således at der ikke sker en blanding af kunder og varetilkørsel. HB har i dag en årlig omsætning på en milliard kroner. For øjeblikket har HB 12 dobbelt-supermarkeder (comusbutikker), men i løbet af i år vil der åbnes yderligere seks og i 1968 ti eller elleve. Man håber i 1972 at have nået et halvt hundrede dobbelte supermarkeder.

– Når vi har valgt at lægge vort varehus uden for byens centrum i Herning, skyldes det også, siger direktør Gravers Pedersen, at vi mener, at Herning, Hammerum og Ikast med tiden vil vokse sammen... jeg tror, forbrugerne i Herning og omegn kan glæde sig...

-gå lige til smagen

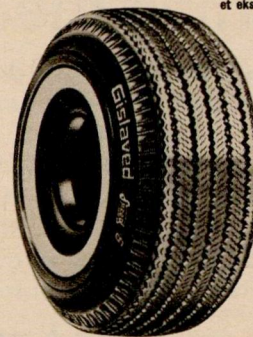

Jaffa

appelsin

STØRRE SIKKERHED MED Gislaved

skabt til dårlige veje...
et ekstra plus på gode!

Gislaved har dæk til næsten alle vogntyper. Bed idag om den udførlige gratis prisliste i Brugsen

Priseksempler:

Størrelse	til f. eks.	alm. type	slangeløse
5.90×13	Record	85.50	97.50
5.60×15	VW	91.50	104.00
5.90×15	Volvo	97.50	112.00
6.40×15	VW pickup	104.00	118.00

- OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

GISLAVED - ÆGTE SVENSK KVALITET

CIRKEL KAFFE i smag med tiden

Vælg Cirkel kaffe, hvis det er kvalitet og smag, De søger – og gør som 1 million danske kaffekendere: gå efter den datomærkede Cirkel kaffe i de 4 forskellige konstante top-kvaliteter: Luxus Cirkel i vac-dåse samt Blå, Hvid og Rød Cirkel. Der er netto-vægt i poser og dåser, så De betaler kun for, hvad De får!

BLÅ CIRKEL 5.10

Pose: 1/4 kg nettovægt

HVID CIRKEL 4.54

Pose: 1/4 kg nettovægt

—OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

HB & BRUGSEN